

Privacy & de Jeugdwet

*Een analyse van de privacyimpact van de
decentralisatie van de jeugdzorg*

Hogeschool van Arnhem en Nijmegen

GROENLINKS

Auteur: Giel van der Steenhoven
Datum: 13 juni 2014

Voorwoord

Verlichtingsfilosoof Voltaire sprak ooit de wijze woorden: “*every man is guilty of the good he did not do*”. De transitie van de jeugdzorg naar gemeenten is een gigantische bestuurlijke operatie die vereist dat alle betrokken professionals dit filosofische motto ter harte nemen en niet alleen doen wat ze gehouden zijn te doen, maar ook méér te doen om te voorkomen dat misstanden ontstaan, ook als zij daar niet direct zelf verantwoordelijk voor zijn. De decentralisatie van de jeugdzorg en de risico's die daarbij ontstaan voor de bescherming van de privacy van jongeren die er mee te maken hebben, moeten serieus worden genomen en verdienen van alle betrokkenen de maximale aandacht.

Recht op eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer

Iedere Nederlander heeft recht op de eerbiediging van zijn of haar persoonlijke levenssfeer. Dit recht is vastgelegd in onze Grondwet en in het Europees Verdrag inzake de Rechten van de Mens. Door omstandigheden en factoren kan het noodzakelijk zijn om een inbreuk te maken op dit recht. Soms maakt het belang van het individu zelf dat het recht op privacy gebroken wordt, bijvoorbeeld als het gaat om goede zorg. Voor goede zorg is immers contact tussen hulpverleners en zorginstanties nodig. Soms is het recht op privacy voor het individu ondergeschikt aan het belang van de maatschappij. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn bij het verwerken van persoonsgegevens ten behoeve van de wetenschap of statistieken.

Balans tussen privacy en andere belangen

Om een correcte en gebalanceerde afweging te kunnen maken tussen het recht op privacy van het individu en andere belangen moet daarom gekeken worden naar de juridische beginselen van proportionaliteit en subsidiariteit. Is de inbreuk op de privacy proportioneel ten opzichte van het doel van de inbreuk? Kan het doel niet worden verwerkt op een manier die het individu minder in zijn privacy aantast?

Doel

Dergelijke en andere vragen dienen beantwoord te worden om te beoordelen of er rechtmatige en zorgvuldige overdracht van gegevens zal plaatsvinden bij de decentralisatie van jeugdzorg. Dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht van de Tweede Kamerfractie van GroenLinks en dient als instrument om de uitwisseling van persoonsgegevens in het kader van de Jeugdwet in kaart te brengen en te toetsen aan het juridische kader dat in Nederland is gesteld voor de bescherming van de privacy.

De gegevensuitwisseling

Het gaat in dit onderzoek om oordelen over hypothetische gegevensuitwisseling. De verplaatsing en verwerking van persoonsgegevens van jeugdzorgcliënten in het kader van de Jeugdwet moet nog plaats gaan vinden. Voor wat betreft dit onderzoek wordt deze gegevensuitwisseling in twee delen opgesplitst: de eenmalige overdracht van gegevens in het najaar van 2014 en de structurele overdracht van gegevens vanaf 2015.

Giel van der Steenhoven

Afstuderend jurist aan de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen (HAN)

Inhoudsopgave

Samenvatting	pag. 4.
Definities & begrippen	pag. 5.
Hoofdstuk 1: Inleiding	pag. 6.
1.1 Aanleiding en doelstelling	pag. 6.
1.2 Afbakening	pag. 7.
1.3 Onderzoeksvraag & deelvragen	pag. 7.
1.4 Onderzoeksmethode & opzet	pag. 7.
1.5 Vooruitblik op de tekst	pag. 9.
Hoofdstuk 2: De huidige situatie in praktijk, regelgeving en beleving	pag. 11.
2.1 De huidige situatie in praktijk en beleving	pag. 11.
2.1.1 Huidige praktijk reguliere jeugdzorg	pag. 11.
2.1.2 Huidige praktijk jeugd-gzz	pag. 13.
2.1.3 Ervaringen van jeugdzorgcliënten	pag. 13.
2.2 Het juridische kader	pag. 14.
2.2.1 Het grondrechtelijke kader	pag. 14.
2.2.2 De Wet bescherming persoonsgegevens	pag. 15.
2.2.3 Het beroepsgeheim	pag. 17.
2.3 Conclusies	
2.3.1 Actieve privacyrechten van de jeugdzorgcliënt	pag. 19.
2.3.2 Leidende principes	pag. 20.
2.3.3 Huidige praktijk	pag. 20.
Hoofdstuk 3: Impact van de eenmalige gegevensoverdracht	pag. 21.
3.1 Wie draagt welke gegevens over?	pag. 21.
3.1.1 De eenmalige gegevensoverdracht	pag. 23.
3.2 Gegevens vanuit zorgaanbieders	pag. 23.
3.2 Het wettelijk kader	pag. 24.
3.2.1 De Jeugdwet	pag. 24.
3.2.2 De Wet bescherming persoonsgegevens	pag. 25.
3.3 De impact van de eenmalige gegevensoverdracht	pag. 26.
3.1.1 Bilaterale gegevensuitwisseling	pag. 27.
3.1.2 Onrechtmatig verder verwerken van gegevens	pag. 27.
3.3.3 Slechte informatiepositie jeugdzorgcliënten	pag. 27.
Hoofdstuk 4: Impact van de structurele gegevensoverdracht	pag. 29.
4.1 De structurele gegevensoverdracht	pag. 29.
4.1.1 De gemeenten	pag. 29.
4.1.2 De jeugdzorgaanbieders	pag. 30.
4.2 Het wettelijk kader	pag. 32.
4.2.1 Algemene rechtmatigheid	pag. 32.
4.2.2 De Verwijsindex Risicjongeren (VIR)	pag. 32.
4.2.3 De jeugd-ggz	pag. 33.
4.2.4 Het uitgewerkte recht op verzet	pag. 33.

4.2.5 Gebruik persoonsgegevens voor andere zorgtaken	pag. 34.
4.3 De impact van de structurele gegevensoverdracht	pag. 34.
4.3.1 Koppeling gegevens gemeentelijke zorgtaken	pag. 34.
4.3.2 Sociale wijkteams	pag. 35.
4.3.3 De Verwijsindex Risicjongeren (VIR)	pag. 35.
4.3.4 Gemeentelijk privacyprotocol	pag. 35.
4.3.5 Slechte informatiepositie jeugdzorgcliënten	pag. 36.
Hoofdstuk 5: Democratische controle op de privacy	pag. 37.
5.1 Landelijke bestuurlijke en democratische controle op de privacy	pag. 37.
5.1.1 De regering	pag. 37.
5.1.2 De Tweede Kamer	pag. 38.
5.2 Gemeentelijke bestuurlijke en democratische controle op de privacy	pag. 40.
5.2.1 Het college van B&W	pag. 40
5.2.2 De gemeenteraad	pag. 41.
Hoofdstuk 6: Conclusies en aanbevelingen	pag. 44.
6.1 Het bilateraal uitwisselen van persoonsgegevens zonder grondslag	pag. 45.
6.2 Het verder verwerken van persoonsgegevens voor andere taken	pag. 45.
6.3 Onrechtmatige gegevensuitwisseling binnen sociale wijkteams	pag. 46.
6.4 Intensief gebruik van de Verwijsindex Risicjongeren	pag. 46.
6.5 Slechte informatiepositie van de jeugdzorgcliënt	pag. 47.
6.7 Ontbreken verplicht privacyprotocol voor gegevensverwerking	pag. 48.
6.8 Algemeen eindoordeel	pag. 48.
Lijst met afkortingen	pag. 50.
Bronnenlijst	pag. 51.
Dankwoord	pag. 53.

Samenvatting

Om het nieuwe jeugdzorgstelsel te realiseren dat is beoogd met de invoering van de Jeugdwet, zal op grote schaal overdracht van uiterst privacygevoelige persoonsgegevens van jeugdzorgcliënten plaatsvinden. Dit zal gebeuren tijdens de eenmalige gegevensoverdracht van jeugdzorgaanbieders naar gemeenten in het najaar van 2014, en tijdens de structurele gegevensoverdracht tussen jeugdzorgaanbieders, gemeenten en het Centraal Bureau Statistiek (CBS) vanaf begin 2015. Deze beide vormen van gegevensoverdracht gaan gepaard met significante risico's voor de privacy van jeugdzorgcliënten. De ernst van deze risico's varieert van matig tot zeer ernstig.

Het onrechtmatig verwerken van persoonsgegevens

Het voornaamste risico voor de privacy van jeugdzorgcliënten zit in het mogelijke onrechtmatig verwerken van persoonsgegevens in het kader van de Jeugdwet. Zo bestaat het risico dat gemeenten persoonsgegevens die zijn verkregen in het kader van de Jeugdwet zullen gebruiken voor andere zorgtaken van de gemeente, ondanks dat dit onrechtmatig zou zijn. Ook het uitwisselen van persoonsgegevens tussen jeugdzorgprofessionals in sociale wijkteams en bilaterale gegevensuitwisseling tussen jeugdzorgaanbieders en gemeenten zullen mogelijk niet altijd rechtmatig zijn. Er is vanuit de volksvertegenwoordiging strenge controle nodig om het onrechtmatig verwerken van persoonsgegevens tot een minimum te beperken.

Gebrek aan duidelijkheid en transparantie

Om de negatieve impact van de Jeugdwet op de privacy van jeugdzorgcliënten verder te beperken is op een aantal terreinen meer duidelijkheid en transparantie nodig. Zo dient er helderheid te komen over de vraag op welke schaal het staande praktijk is dat jeugdzorgcliënten bij aanmelding bij een jeugdzorgaanbieder direct om toestemming worden gevraagd voor een melding in de Verwijsindex Risicjongeren¹, ongeacht de noodzaak hiervan voor de behandeling, en moet er helderheid komen over de privacyregels waar sociale wijkteams en gemeenteambtenaren aan moeten voldoen. Daarnaast dient de jeugdzorgcliënt beter te worden geïnformeerd over de jeugdzorgdecentralisatie in zijn algemeenheid en de eenmalige gegevensoverdracht die hiervoor dit jaar zal plaatsvinden in het bijzonder, zodat zij gebruik kunnen maken van hun actieve privacyrechten, zoals het recht om verzet aan te tekenen tegen de verwerking van persoonsgegevens. De informatiepositie van jeugdzorgcliënten is momenteel onvoldoende.²

Deze risico's vereisen de onmiddellijke aandacht van zowel de Tweede Kamer als de gemeenteraad. Indien de Tweede Kamer en de gemeenteraad tijdig actie ondernemen om de risico's te beperken en de regering en het college van B&W tijdig helderheid en

¹ De Verwijsindex Risicjongeren is een digitaal systeem waarin jeugdzorgprofessionals hun jeugdzorgcliënten kunnen melden. Indien twee jeugdzorgprofessionals een melding maken van dezelfde jeugdzorgcliënt, worden ze op de hoogte gesteld van elkaars betrokkenheid.

² Zie paragrafen 3.3.3 en 4.2.5

duidelijkheid verschaffen over de gegevensuitwisseling en de bijbehorende privacyregels aan zowel professionals als jeugdzorgcliënten, kan de negatieve impact van de Jeugdwet op de privacy aanzienlijk worden verkleind.

Definities & begrippen

Jeugdzorgcliënt: individu wiens persoonsgegevens in het kader van de uitvoering van jeugdzorgtaken zijn verwerkt. Het kan hierbij gaan om zowel jongeren als hun ouders, aangezien de persoonsgegevens van beiden worden verzameld voor jeugdzorgtaken.

Jeugdzorg: de zorg voor personen onder de achttien jaar, gefinancierd vanuit publieke middelen. De jeugd-ggz valt slechts onder dit begrip voor zover wordt gesproken over de jeugdzorg ná de decentralisatie, aangezien jeugd-ggz in het huidige stelsel gescheiden is van de andere jeugdzorg.

Reguliere jeugdzorg: de zorg voor personen onder de achttien jaar, gefinancierd vanuit publieke middelen, niet zijnde jeugd-ggz. Met deze term wordt de jeugdzorg in het huidige stelsel, dus zonder jeugd-ggz, aangeduid.

Jeugdzorgprofessional: een persoon die vanuit zijn beroep betrokken is bij de uitvoering van jeugdzorg

Decentralisatie: het verplaatsen van de verantwoordelijkheid voor de jeugdzorg naar gemeenten, inclusief de financiële middelen om jeugdzorg in te kopen bij jeugdzorgaanbieders.

Jeugdzorgaanbieders: organisaties die geheel of gedeeltelijk zijn gericht op het leveren van jeugdzorg.

Bilaterale gegevensuitwisseling: uitwisseling van gegevens tussen twee organisaties zonder dat hierbij andere partijen betrokken zijn.

Privacyrechten: het geheel van rechten waar jeugdzorgcliënten zich op kunnen beroepen in Nederland met betrekking tot de bescherming van zijn of haar persoonlijke levenssfeer.

Jeugd-ggz: geestelijke gezondheidszorg voor personen van achttien jaar of jonger.

Persoonsgegevens: elk gegeven betreffende een geïdentificeerde of identificeerbare natuurlijke persoon (definitie Wet bescherming persoonsgegevens)

H1: Inleiding

Per 1 januari 2015 treedt de Jeugdwet in werking. De Jeugdwet vervangt de Wet op de jeugdzorg en regelt de decentralisatie van alle jeugdzorgtaken naar gemeentelijk niveau. Deze decentralisatie gaat gepaard met een door de regering beoogde transformatie van de jeugdzorg, wat betekent dat de jeugdzorg niet alleen voortaan door gemeenten wordt ingekocht, maar ook op een wezenlijk andere wijze zal worden georganiseerd. De regering beoogt met deze transformatie de volgende koerswijzigingen te bewerkstelligen:

1. *“preventie en uitgaan van eigen verantwoordelijkheid en eigen mogelijkheden (eigen kracht) van jeugdigen en hun ouders, met inzet van hun sociale netwerk;*
2. *de-medicaliseren, ontzorgen en normaliseren door onder meer het opvoedkundig klimaat te versterken in gezinnen, wijken, scholen en in voorzieningen als kinderopvang en peuterspeelzalen;*
3. *eerder de juiste hulp op maat te bieden om het beroep op dure gespecialiseerde hulp te verminderen;*
4. *integrale hulp aan gezinnen volgens het uitgangspunt «één gezin, één plan, één regisseur»; door ontschotting van budgetten ontstaan meer mogelijkheden voor betere samenwerking en innovaties in ondersteuning, hulp en zorg aan jeugdigen en gezinnen;*
5. *meer ruimte voor professionals om de juiste hulp te bieden door vermindering van regeldruk; betrokken professionals die sociale netwerken in de omgeving van het gezin weten in te schakelen en die kunnen samenwerken met vrijwilligers en familieleden en hun kracht weten te benutten.”*

(Memorie van toelichting Jeugdwet, ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS), 28 juni 2013)

Los van deze transformatie van de jeugdzorg betekenen zowel het proces van de decentralisatie als de nieuwe situatie ná decentralisatie dat er verandering komt in het beheer en de opslag van de privacygevoelige gegevens van kinderen en ouders die met jeugdzorg te maken hebben, of hiermee te maken hebben gehad (hierna ook wel: jeugdzorgcliënten).

1.1 Aanleiding en doelstelling onderzoek

GroenLinks is als politieke partij betrokken geweest bij de behandeling van de Jeugdwet in beide Kamers der Staten-Generaal. De Tweede Kamerfractie van GroenLinks, de opdrachtgever van dit onderzoek, heeft bij de behandeling van de wet in de Tweede Kamer aandacht gehad voor het privacyvraagstuk, maar ondervindt moeite met het maken van een inschatting van wat de wetgeving in de praktijk zal betekenen voor de privacy van jeugdzorgcliënten. Men wil graag weten waar de grootste risico's voor de privacy zitten als het gaat om de decentralisatie van de jeugdzorg. Daarnaast wil de Tweede Kamerfractie van GroenLinks graag geïnformeerd worden over welke stappen er kunnen worden gezet om deze risico's waar mogelijk te beperken. Dit onderzoek dient derhalve ter inventarisatie van

de risico's van de invoering van de Jeugdwet voor de privacy van jeugdzorgcliënten en het doen van aanbevelingen om deze risico's waar mogelijk te beperken.

1.2 Afbakening

Dit onderzoek heeft enkel betrekking op de impact die de invoering en de uitwerking van de Jeugdwet met zich meebrengen voor wat betreft de privacy van jeugdzorgcliënten. Het onderzoek heeft weliswaar aandacht voor de samenhang met andere zorgtaken die per 1 januari 2015 naar gemeenten worden gedecentraliseerd, maar dit dient enkel ter beoordeling of gegevens waar de gemeente over gaat beschikken in het kader van de uitvoering van de Jeugdwet zullen worden gekoppeld met gegevens waar de gemeente beschikking over heeft in het kader van de uitvoering van andere zorgtaken.

In het onderzoek wordt gekeken naar de huidige situatie in wet- en regelgeving en in de praktijk, de eenmalige gegevensoverdracht die nog in 2014 zal plaatsvinden en de uiteindelijke gegevensoverdracht die zal plaatsvinden in het nieuwe stelsel vanaf 1 januari 2015. Daarnaast zal worden gekeken naar wat de regering en het college van B&W reeds ondernemen op het gebied van privacy en de rol van de Tweede Kamer en de gemeenteraad in de controle op de waarborg van de privacyrechten van jeugdzorgcliënten.

1.3 Onderzoeksvraag en deelvragen

Dit onderzoeksverslag is opgebouwd aan de hand van een onderzoeksvraag en een aantal daaruit voortvloeiende deelvragen.

De onderzoeksvraag luidt:

Welke mogelijke impact brengt de Jeugdwet met zich mee voor de privacyrechten van jeugdzorgcliënten en hoe kunnen eventuele risico's zoveel mogelijk worden beperkt?

De deelvragen luiden:

Wat is de huidige situatie van praktijk, beleving en wet- en regelgeving als het gaat om de opslag van persoonsgegevens van jeugdzorgcliënten?

Welke mogelijke impact heeft de eenmalige gegevensoverdracht in het kader van de Jeugdwet op de privacyrechten van jeugdzorgcliënten?

Welke mogelijke impact heeft de structurele gegevensoverdracht in het kader van de Jeugdwet en andere per 1 januari 2015 gedecentraliseerde zorgtaken op de privacyrechten van jeugdzorgcliënten?

Welke vormen van democratische controle zijn op de uitvoering van de gegevensoverdracht in het kader van de Jeugdwet mogelijk en hoe kunnen deze middelen optimaal worden aangewend om risico's voor de privacy van jeugdzorgcliënten te beperken?

1.4 Onderzoeksmethoden en opzet

Dit onderzoek is met name gebaseerd op onderzoek naar parlementaire stukken, jurisprudentie en wetgeving. Daarnaast is literatuuronderzoek gedaan en zijn er gesprekken

gevoerd met bij de decentralisatie van de jeugdzorg betrokken partijen. In de literatuurlijst aan het einde van dit onderzoek is terug te vinden welke literatuur en welke parlementaire stukken zijn nageslagen ten behoeve van het onderzoek. Met de volgende partijen heeft contact plaatsgevonden in het kader van dit onderzoek, digitaal dan wel in een fysiek gesprek. De organisatiebeschrijvingen komen van de organisaties zelf.

- Jeugdzorg Nederland

Jeugdzorg Nederland is de branchevereniging voor jeugdzorgorganisaties. Ze behartigt de belangen van ondernemers in de jeugdzorg en treedt op als werkgeversorganisatie. Vrijwel alle organisaties die vallen onder de Wet op de jeugdzorg zijn lid. Jeugdzorg Nederland biedt zelf geen directe zorg voor de jeugd, maar schept de voorwaarden waaronder haar leden hun werk optimaal kunnen doen.

- LOC zeggenschap in de zorg

LOC staat voor Landelijke Organisatie Cliëntenraden. LOC Zeggenschap in zorg is de grootste cliëntenorganisatie in de jeugdzorg, geestelijke gezondheidszorg (waaronder jeugd-GGz), maatschappelijke zorg (Mo/Vo), verslavingszorg, verzorging en verpleging, thuiszorg en welzijn. Er zijn 1.500 cliëntenraden aangesloten bij LOC, zij vertegenwoordigen samen zo'n 600.000 cliënten.

- GGZ Nederland

GGZ Nederland is de brancheorganisatie voor instellingen in de geestelijke gezondheidszorg en verslavingszorg.

- Accare

Accare is een aanbieder van kinder- en jeugdpsychiatrie in het noorden van Nederland. De meeste van de zorg van Accare wordt geboden op hun poliklinieken. Ze behandelen daar bijvoorbeeld kinderen en jongeren met angstklachten, ernstige identiteitsproblemen, hechtingsstoornissen, trauma's, ADHD, autisme, ticstoornissen, verstandelijke beperking enz.. Veruit de meeste behandelingen bestaan uit gesprekken en trainingen; slechts in een minderheid van de behandelingen worden ook medicijnen toegepast.

- William Schikker Groep (WSG)

De William Schikker Groep is een landelijk werkende instelling voor jeugdbescherming, jeugdreclassering en pleegzorg. Zij richten zich op kinderen met een beperking of chronische ziekte, maar ook op kinderen van ouders met een beperking. Wanneer in de thuissituatie ernstige opvoedingsproblemen ontstaan bieden ze hulp, advies en ondersteuning. Dat doen zij al meer dan 70 jaar.

- De Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG)

Samen met alle gemeenten staat de VNG voor kracht en kwaliteit van het lokaal bestuur. De VNG is een dienstverlenende organisatie en biedt een platform voor opinievorming en

vernieuwing. De VNG is bovendien dé belangenbehartiger van alle gemeenten en dus een belangrijke gesprekspartner voor andere overheden en maatschappelijke organisaties.

- Jeugdzorgcliënten

Voor dit onderzoek zijn achtergrondgesprekken gevoerd met enkele (voormalige) jeugdzorgcliënten over hun ervaring met jeugdzorg in zijn algemeenheid en de verwerking van hun persoonsgegevens in het bijzonder. Het betreft jeugdzorgcliënten uit de reguliere jeugdzorg, dus niet jeugdzorgcliënten uit de jeugd-ggz.

In het onderzoek is informatie verwerkt die bij deze gesprekken is ingewonnen, zonder dat daarbij namen en gegevens van de betreffende medewerkers en/of andere personen zijn vermeld, ter waarborging van de privacy. In het kader van interne validiteit is het rapport naar alle vertegenwoordigers van de betrokken partijen verstuurd.

1.5 Vooruitblik op de tekst

Het onderzoeksverslag volgt in haar indeling de deelvragen die in paragraaf 1.3 uiteen zijn gezet. Dit betekent dat eerst de huidige situatie in praktijk, regelgeving en beleving in kaart zullen worden gebracht. In de hoofdstukken drie en vier worden vervolgens de eenmalige gegevensoverdracht en de structurele gegevensoverdracht in het kader van de Jeugdwet in kaart gebracht en vervolgens beoordeeld op de mogelijke impact op de privacy van jeugdzorgcliënten die daarmee gepaard gaat. In het vijfde hoofdstuk gaat het onderzoeksverslag in op de vraag welke democratische controle er mogelijk is op de rechtmatigheid en zorgvuldigheid van de eenmalige en de structurele gegevensverwerking in relatie tot de privacy van jeugdzorgcliënten.

Tot slot worden in het laatste hoofdstuk de conclusies die voortvloeien uit het onderzoek besproken. De verschillende risico's van de gegevensverwerking in het kader van de Jeugdwet voor de privacy van jeugdzorgcliënten worden hier opgesomd en voorzien van een oordeel over de ernst van deze risico's. Per risico worden aanbevelingen gedaan om deze risico's zoveel mogelijk te beperken.

H2: De huidige situatie in praktijk, regelgeving en beleving

Met de invoering van de Jeugdwet wijzigt er veel in de jeugdzorg, waaronder niet in de laatste plaats de regelgeving rond de omgang met privacygevoelige informatie. Om een goede inschatting te kunnen maken van de impact die wijzigingen in praktijk van gegevensuitwisseling en bijbehorende regelgeving zullen hebben op de privacy van jeugdzorgcliënten, is het noodzakelijk om eerst de huidige praktijk en regelgeving in kaart te brengen. Aan de hand van deze schets van de huidige praktijk worden wijzigingen van het juridische kader of de praktijk in nadere hoofdstukken vergeleken met de huidige situatie om te beoordelen of zich er al dan niet een verslechtering voordoet voor de privacy van jeugdzorgcliënten.

Dit eerste hoofdstuk zal daarom de huidige praktijk van gegevensuitwisseling in het kader van de jeugdzorg in kaart brengen. In eerste instantie wordt de huidige situatie in praktijk en beleving van de jeugdzorgcliënt beschreven. Vervolgens wordt het huidige juridische kader voor deze gegevensuitwisseling uiteen gezet en worden de belangrijkste conclusies onder elkaar gezet.

Deelvraag van dit hoofdstuk: wat is de huidige situatie van praktijk, beleving en wet- en regelgeving als het gaat om de opslag van persoonsgegevens van jeugdzorgcliënten?

2.1 De huidige situatie in praktijk en beleving

Om een duidelijk beeld van de huidige praktijk van verwerking van persoonsgegevens in de jeugdzorg te kunnen schetsen, dient niet alleen naar het juridische kader te worden gekeken, maar ook naar mate waarin dit kader wordt nageleefd en hoe jeugdzorgcliënten zelf ervaren dat er met hun gegevens en hun privacyrechten om wordt gegaan. In deze paragraaf wordt daarom in kaart gebracht wat de huidige praktijk van gegevensverwerking in de jeugdzorg is, waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen reguliere jeugdzorg en jeugd-ggz. Dit onderscheid wordt gemaakt omdat de financiering van en verantwoordelijk beide zorgvormen onder de huidige situatie nog gescheiden is. Daarnaast wordt beschreven wat jeugdzorgcliënten zeggen over de huidige verwerking van hun persoonsgegevens.

2.1.1 Huidige praktijk reguliere jeugdzorg

De reguliere jeugdzorg wordt in de huidige situatie ingekocht door de provincies.³ Gedeputeerde Staten zijn er ingevolge de Wet op de Jeugdzorg (hierna: Wjz) voor verantwoordelijk een Bureau Jeugdzorg in stand te houden. Bureau Jeugdzorg is een stichting die verantwoordelijk is voor het beoordelen welke zorg een jongere precies nodig

³ Art. 2 lid 3 Wjz

heeft.⁴ Dit betekent dat de persoonsgegevens van jeugdzorgcliënten in de huidige situatie vooral opgeslagen liggen bij de Bureaus Jeugdzorg en de individuele jeugdzorgaanbieders.

- Bureau Jeugdzorg

Het Bureau Jeugdzorg houdt een dossier bij waarin naast gegevens over naam, adres en woonplaats (de zogenaamde NAW-gegevens) ook rapporten en adviezen van deskundigen, correspondentie en eventuele beschikkingen van de rechtbank worden bewaard. Alle medewerkers van het Bureau Jeugdzorg hebben toegang tot deze dossiers.⁵ Als we het Bureau Jeugdzorg Noord-Holland als voorbeeld nemen hebben ruim 450 personen, die voor het overgrote deel niet bij de jeugdzorgcliënt betrokken zijn, inzage in het betreffende dossier.⁶ Je kunt de vaag stellen of het noodzakelijk is dat alle medewerkers toegang moeten hebben tot het dossier van elke jeugdzorgcliënt. De meerwaarde van deze toegang bestaat slechts uit het handelingsgemak van de jeugdzorgaanbieder en de consequentie voor de jeugdzorgcliënt is dat zijn of haar meest persoonlijke gegevens door een honderdtal medewerkers in kunnen worden gezien. De inbreuk op de privacy lijkt dus niet in verhouding te staan met de meerwaarde ervan, waardoor strijdigheid met het proportionaliteitsbeginsel ontstaat.⁷

Ingevolge de Wjz is Bureau Jeugdzorg verplicht jeugdzorgcliënten inzage te geven in hun dossiers en mogen jeugdzorgcliënten verzoeken om feitelijke correcties in deze dossiers.⁸ Het recht hierop kan voor jeugdzorgcliënten van wezenlijk belang zijn, aangezien de dossiers een onderdeel vormen van de informatie waarop de jeugdrechter beslissingen neemt. Uit een rapport van de Kinderombudsman uit 2013 blijkt dat in de rapportages binnen dossiers feiten en meningen vaak door elkaar lopen. Een jeugdzorgcliënt heeft in de huidige situatie het inzage- en correctierecht dus soms absoluut nodig om zijn belangen goed te kunnen verdedigen.⁹ Gesprekken met jeugdzorgcliënten en *LOC Zeggenschap in de Zorg* bevestigen dat jeugdzorgcliënten soms het gevoel hebben tegen het subjectieve beeld van jeugdzorgmedewerkers te moeten vechten.

- Jeugdzorgaanbieders

Daarnaast bestaan er aparte dossiers bij de aanbieders van de zorg waarvoor de jeugdzorgcliënt uiteindelijk wordt geïndiceerd, zoals pleegzorgaanbieders, gesloten instellingen, etc.. De William Schrikker Groep (WSG), landelijke aanbieder van jeugdbescherming, jeugdreclassering en pleegzorg, meldt desgevraagd dat in hun organisatie alle medewerkers van het zogenaamde 'primaire proces' toegang hebben tot alle dossiers. Deze beslissing is volgens de WSG genomen om *"het primaire proces flexibel en snel moeten handelen, zo kan men bij ziekte of invallen voor een collega beschikken over de nodige informatie. Dit komt de efficiëntie van onze hulpverlening zeer ten goede."* De WSG

⁴ Art. 4 jo. art. 5 Wjz

⁵ Bureau Jeugdzorg Noord-Holland, 'Uw persoonsgegevens', <http://www.bjznh.nl/ouders/uw-rechten-als-cli_amp_eumlnt/uw-persoonsgegevens>

⁶ Bureau jeugdzorg Noord-Holland, 'Werken bij BJZNH', <<http://www.bjznh.nl/overbjznh/werken-bij-bjznh>>

⁷ Het proportionaliteitsbeginsel wordt nader uitgelegd in paragraaf 2.2.2

⁸ Zie paragraaf 1.1.4

⁹ De Kinderombudsman, 'Is de zorg wel gezond', 2013, pag. 95.

voegt daaraan toe met een beveiligde digitale omgeving te werken die voldoet aan alle wettelijke eisen en daarnaast bezig te zijn met het ontwikkelen van een cliëntenportaal, waarin cliënten gemakkelijk in hun eigen dossier kunnen kijken. Hiermee wordt een betere invulling gegeven aan artikel 36 Wet bescherming persoonsgegevens, waarin het inzage-recht is vastgelegd.

2.1.2 Huidige praktijk jeugd-ggz

De jeugd-ggz is momenteel gedeeltelijk geïntegreerd en gedeeltelijk gescheiden van de reguliere jeugdzorg. De integratie van beide zorggebieden is vooral te zien in de praktijk: veel zorgaanbieders bieden zowel reguliere jeugdzorg als jeugd-ggz aan. De scheiding is vooral prominent in de wetgeving en financiering van beide velden. De jeugd-ggz wordt momenteel gefinancierd vanuit de Zorgverzekeringswet. Jeugd-ggz is dus momenteel medische zorg die wordt vergoed uit de basisverzekering. Reguliere jeugdzorg wordt momenteel gefinancierd vanuit de provincies.

Accare, aanbieder van jeugd-ggz in het noorden van Nederland, stelt desgevraagd dat de toegang tot patiëntendossiers bij hen momenteel goed is geborgd. Bij Accare hebben alleen medewerkers die rechtstreeks betrokken zijn bij een behandeling toegang tot het dossier van een patiënt. Dit is geregeld via zogenaamde autorisaties die gekoppeld zijn aan de zorgrelatie met de patiënt. Accare werkt wel soms samen met ketenpartners via het '1gezin1plan' initiatief. Dit is een digitale omgeving waar zowel de betrokken hulpverleners als de cliënt en diens ouders in kunnen om snel inzicht te krijgen in de stand van zaken.¹⁰ Accare benadrukt dat het gezin de regie heeft over wie er toegang heeft tot hun gegevens via het '1gezin1plan' initiatief.

Uit de situatie bij Accare blijkt een zorgvuldige behandeling van persoonsgegevens van de jeugdzorgcliënt die in lijn is met het verderop in dit hoofdstuk (paragraaf 2.2.4) beschreven juridische kader omtrent het medische beroepsgeheim. Branchevereniging GGZ Nederland stelt dat de zorgvuldige omgang met gegevens binnen de jeugd-ggz mede te danken is aan het grote bewustzijn van het belang van het beroepsgeheim bij jeugd-ggz professionals.

2.1.3 Ervaringen jeugdzorgcliënten

In het kader van dit onderzoek is gesproken met *LOC Zeggenschap in de zorg* en individuele jeugdzorgcliënten. Uit deze gesprekken blijkt dat jeugdzorgcliënten over het algemeen content zijn met het bestaan van de jeugdzorg, maar vaak wel veel mogelijkheden voor verbetering zien. Met betrekking tot het opslaan en beheer van privacygevoelige persoonsgegevens heeft men vooral zorgen over wie er toegang heeft tot deze gegevens, aangezien dit voor jeugdzorgcliënten vaak niet inzichtelijk is. Als wordt gekeken naar het in paragraaf 2.1.1 beschreven voorbeeld van Bureau Jeugdzorg Noord-Holland is deze zorg niet ongegrond.

De angst om de rest van het leven achtervolgd te worden door gebeurtenissen of andere gegevens die in de dossiers zijn vastgelegd, is prominent. Actief beleid van de overheid of aandacht voor dit onderwerp vanuit de volksvertegenwoordiging kan een positieve bijdrage leveren aan het geruststellen van jeugdzorgcliënten als het gaat om zorgen over de over hen opgeslagen gegevens. Als jeugdzorgcliënten het idee hebben dat het bestuur en de

¹⁰ Zie voor meer informatie <www.1gezin1plan.nl>

volksvertegenwoordiging kritisch naar dit onderwerp kijken en hierover goed worden geïnformeerd, zal het vertrouwen van jeugdzorgcliënten in de vertrouwelijke behandeling van hun persoonsgegevens toenemen.

2.2 Het juridische kader

Het kader waarbinnen de privacy van jeugdzorgcliënten op het moment is geborgd, is complexer dan het aan de oppervlakte misschien lijkt. Er zijn de kaders die redelijk voor de hand liggen, zoals het privacykader van de Wet op de jeugdzorg (Wjz) en bijbehorende nadere regelgeving, en de Wet bescherming persoonsgegevens (Wbp). Binnen de huidige situatie hebben degenen die persoonsgegevens uitwisselen in het kader van jeugdzorg echter ook nog te maken met algemene grondrechten, vastgelegd in het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) en de Grondwet. Ten slotte bestaat voor elke beroepsgroep die betrokken is bij de uitvoering van jeugdzorg een afzonderlijk wettelijk kader.

Dit laatste, meer specifieke wettelijke kader voor beroepsgroepen is vastgelegd in artikelen van de Wet op de Beroepen in de Individuele Gezondheidszorg (Wet BIG), de Algemene wet bestuursrecht (Awb) en hoofdstuk 7 van het Burgerlijk Wetboek en het Wetboek van Strafrecht, in het bijzonder het gedeelte van dit hoofdstuk dat wordt aangeduid als de Wet Geneeskundige Behandelovereenkomst (WGBO). In de volgende paragrafen worden de verschillende wettelijke kaders afgelopen en de implicaties van deze kaders geanalyseerd.

2.2.1 Het grondrechtelijk kader

Het grondrechtelijk kader waar de privacy van jeugdzorgcliënten door wordt beschermd, is hoofdzakelijk opgemaakt uit de volgende bepalingen:

- Artikel 8 EVRM

Artikel 8 EVRM verplicht de landen die het EVRM hebben ondertekend om de persoonlijke levenssfeer van burgers te respecteren. Inmenging van het openbaar gezag in de persoonlijke levenssfeer is op basis van dit artikel slechts toegestaan indien:

- deze inmenging bij wet is toegestaan;
- de inmenging dient in het belang van de (nationale) veiligheid;
- de inmenging dient het algehele economische welzijn van het land;
- het voorkomen van wanordelijkheden en strafbare feiten;
- de bescherming van gezondheid of de goede zeden;
- ter bescherming van de rechten en vrijheden van anderen.

Uit artikel 8 EVRM vloeien tevens de juridische beginselen van proportionaliteit en subsidiariteit voort: een eventuele inbreuk op de privacy moet in verhouding staan met het doel van de inbreuk, en het doel dat met de inbreuk wordt beoogd moet niet gerealiseerd kunnen worden op een manier die minder belastend is voor de privacy van burgers.¹¹

¹¹ HR 9 september 2011, LJN BQ8097

Voor wat betreft de decentralisatie van de jeugdzorg is de doelbepenkingsclausule in dit grondrecht omtrent de 'bescherming van de gezondheid' uiteraard het meest interessant. Deze doelbepenkingsclausule rechtvaardigt het voor lidstaten om in wetgeving vast te leggen dat er inmenging van het openbaar gezag in de persoonlijke levenssfeer van mensen mag plaatsvinden in het geval de bescherming van de gezondheid van deze mensen dit vereist. Deze ruim interpreteerbare doelbepenkingsclausule maakt, in samenhang met de andere beperkingsclausules in het artikel, dat er veel beleidsvrijheid is voor lidstaten om te bepalen onder welke omstandigheden er inmenging in de persoonlijke levenssfeer mag plaatsvinden en onder welke omstandigheden niet.

- Artikel 10 Grondwet (GW)

Ook artikel 10 GW omvat een recht op eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer. Dit artikel wijkt echter af van artikel 8 EVRM in de zin dat in artikel 10 GW geen doelbepenkingsclausules worden gesteld aan de beperkingen die bij of krachtens een wet in formele zin op dit grondrecht kunnen worden gelegd. Het tweede lid van artikel 10 GW geeft daarentegen de overheid de taak om actief regels op te stellen ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer in verband met het vastleggen en/of verstrekken van persoonsgegevens.

Daarnaast geeft dit artikel in het derde lid de wetgever de plicht om nadere regels te stellen met betrekking tot het recht van mensen om kennis te nemen van de gegevens die over hen zijn vastgelegd en het uitvoeren van eventuele (feitelijke) correcties hierop. Eenvoudiger gezegd moeten mensen in hun eigen dossier kunnen kijken en in zekere mate het recht hebben om eventuele fouten daarin recht te zetten. Dit artikel uit de Grondwet vormt een belangrijke basis voor de wettelijke regels omtrent de omgang met privacygevoelige informatie in de jeugdzorg en heeft zijn weerslag in onder andere de Wet bescherming persoonsgegevens.

2.2.2 De Wet bescherming persoonsgegevens

De Wet bescherming persoonsgegevens (Wbp) is in 2001 ingevoerd ter vervanging van de Wet persoonsregistratie en is gebaseerd op een Europese richtlijn ter harmonisering van privacyregelgeving binnen de EU¹². Het idee achter deze richtlijn was dat Europese harmonisering noodzakelijk was met het oog op de ontwikkeling van de interne markt van de EU¹³. De Wbp vormt een overkoepelende bescherming van privacygevoelige informatie voor zover deze nog niet valt onder meer bijzondere wetgeving. Voor wat betreft de jeugdzorgsector kan de Wbp derhalve worden aangemerkt als aanvullend recht, aangezien specifiek recht voorrang heeft op algemeen recht op basis van het Lex Specialis-beginsel.

Het meest bepalende artikel van de Wbp is artikel 8, waarin een limitatieve opsomming wordt gegeven van de gevallen waarin het is toegestaan persoonsgegevens te verwerken. Bij het bestuderen van dit artikel valt meteen op dat het weliswaar opent met "*indien de betrokkene voor de verwerking zijn ondubbelzinnige toestemming heeft verleend*" (sub a), maar dat het

¹² Richtlijn 95/46/EG van het Europees Parlement en de Raad betreffende de bescherming van natuurlijke personen in verband met de verwerking van persoonsgegevens en betreffende het vrije verkeer van die gegevens (PbEG 1995, L 281, p. 31-50).

¹³ Kamerstukken II 1997/98, 25 892, nr. 3, p. 1-5 (MVT Wet bescherming persoonsgegevens).

artikel desondanks nog sub b tot en met f kent. Dit betekent dat er op basis van dit artikel vijf gevallen zijn waarin persoonsgegevens mogen worden verwerkt zonder de toestemming van de betrokkene. Hier zien we direct een principe terug dat zich ook manifesteert in meer specifieke wetgeving: het principe van openheid naar de betrokkene en het vragen van toestemming, tenzij aan uitzonderingsvoorwaarden wordt voldaan.

Van enig bijzonder belang is het bepaalde in de artikelen 35 en 36 van de Wpb. Deze artikelen zijn de basis voor het inzage-recht en het correctierecht op opgeslagen persoonsgegevens, waaronder dus ook de persoonsgegevens binnen de jeugdzorg. Artikel 35 vormt de juridische basis voor jeugdzorgcliënten om transparantie te eisen over de persoonsgegevens die over hen zijn opgeslagen. Jeugdzorgcliënten kunnen vervolgens met een beroep op artikel 36 om feitelijke correcties op hun dossier vragen of 'onvolledige of niet ter zake dienende' informatie laten verwijderen. De Hoge Raad zegt hierover:

“De Wpb moet worden uitgelegd in overeenstemming met art. 8 EVRM. Bij elke gegevensverwerking moet zijn voldaan aan beginselen van proportionaliteit en subsidiariteit. Inbreuk op belangen van de betrokkene mag niet onevenredig zijn in verhouding tot het met de verwerking te dienen doel, en dit doel moet in redelijkheid niet op een andere, voor de betrokkene minder nadelige, wijze kunnen worden verwerkelijkt.”¹⁴

De verwerking van persoonsgegevens in een jeugdzorgdossier moet dus worden getoetst aan de proportionaliteit tussen het belang van het verwerken van de gegevens enerzijds, en het belang van de jeugdzorgcliënt anderzijds. Daarnaast moet het te bereiken doel niet tevens te verwezenlijken zijn op een manier die minder inbreuk maakt op de privacy van jeugdzorgcliënten (subsidiariteit).

De jeugdzorgcliënt heeft daarnaast op basis van artikel 40 Wpb het recht verzet aan te tekenen tegen het verwerken van zijn of haar gegevens indien deze gegevens verwerkt worden ter goede vervulling van een publiekrechtelijke taak, zoals het geval is bij uitvoering van taken in de jeugdzorg.

Ook is het onderscheid van belang dat in de Wpb wordt gemaakt tussen reguliere persoonsgegevens en bijzondere persoonsgegevens. Onder bijzondere persoonsgegevens wordt verstaan: gegevens betreffende iemands godsdienst of levensovertuiging, ras, politieke gezindheid, gezondheid, seksuele leven, alsmede persoonsgegevens betreffende het lidmaatschap van een vakbeweging.¹⁵ Dit onderscheid betekent dat persoonsgegevens betreffende de gezondheid ingevolge artikel 21 lid 1 sub a Wpb slechts mogen worden verwerkt door hulpverleners of zorgaanbieders “voor zover dat met het oog op een goede behandeling of verzorging van de betrokkene, dan wel het beheer van de betreffende instelling of beroepspraktijk noodzakelijk is.” Op grond van sub f van artikel 21 lid 1 Wpb mogen bestuursorganen ook bijzondere persoonsgegevens betreffende de gezondheid verwerken indien dit nodig is voor een goede uitvoering van wettelijke voorschriften.

¹⁴ HR 9 september 2011, LJN BQ8097

¹⁵ Art. 16 Wpb

Ten slotte omvat artikel 9 Wbp een verbod op het verder verwerken van persoonsgegevens voor doeleinden die niet verenigbaar zijn met het doel waarvoor de persoonsgegevens zijn verkregen. Dit betekent dat persoonsgegevens die worden verwerkt in het kader van de jeugdzorg niet tevens voor andere doeleinden dan jeugdzorg mogen worden ingezet.

2.2.3 Het beroepsgeheim

Voor wat betreft de jeugdzorgsector is op het gebied van de bescherming van persoonsgegevens het beroepsgeheim misschien wel het belangrijkste verschijnsel. Het beroepsgeheim is een beperking van de mate waarin professionals ingewonnen privacygevoelige informatie mogen delen met derden. Het merendeel van de professionals die werkzaam zijn in de jeugdzorg heeft te maken met een vorm van het beroepsgeheim. Doel achter dit beroepsgeheim is om de drempel naar hulpverlening zo laag mogelijk te houden door ouders en kinderen het gevoel te geven dat er vertrouwelijk met hun openbaringen naar de professional wordt omgegaan.¹⁶ Hieronder worden de belangrijkste wettelijke kaders van de diverse varianten van het beroepsgeheim langsgelopen.

- Beroepsgeheim in de jeugdzorg: Wet op de jeugdzorg (Wjz)

In hoofdstuk IX van de Wjz (artikel 49 e.v.) wordt nader geregeld aan welke bijzondere voorschriften jeugdzorgaanbieders, en in het bijzonder Bureau Jeugdzorg, moeten voldoen wat betreft de inzage in en het bewaren en vernietigen van informatie over jeugdzorgcliënten. Het recht voor jeugdzorgcliënten om het eigen dossier in te zien is geregeld in artikel 49 Wjz. In hoofdstuk IX van de Wjz komt ook een principe terug dat in meer bijzondere wetgeving over het beroepsgeheim is opgenomen: indien een jeugdzorgcliënt de leeftijd van twaalf jaar nog niet heeft bereikt, komen rechten als het instemmingsrecht, het inzagerecht en het recht op verzoek tot gegevensvernietiging toe aan de wettelijke vertegenwoordiger van de jeugdzorgcliënt. Als de jeugdzorgcliënt tussen de twaalf en zestien jaar is, wordt het recht tussen het kind en de wettelijke vertegenwoordiger(s) gedeeld.¹⁷

Wat verder aan hoofdstuk IX van de Wjz opvalt, is dat er geen correctierecht voor de jeugdzorgcliënt (of diens wettelijke vertegenwoordiger(s)) in is opgenomen, terwijl artikel 36 van de Wbp dit recht wél aan jeugdzorgcliënten toekent. Overigens blijkt uit het privacyreglement van Bureau Jeugdzorg dat dit correctierecht in ieder geval wel staande praktijk is binnen de jeugdzorg.¹⁸ Verder kunnen jeugdzorgcliënten op grond van artikel 56 Wjz verzoeken tot vernietiging van het hun dossier.

- Het medisch beroepsgeheim: artikel 88 Wet op de Beroepen in de Individuele Gezondheidszorg (Wet BIG) en afdeling 5 van boek 7 van het Burgerlijk Wetboek (BW)

Het beroepsgeheim dat van toepassing is op medische hulpverleners is vastgelegd in artikel 88 van de Wet BIG en afdeling 5 van boek 7 van het BW (dit onderdeel van het BW wordt ook wel aangeduid als de Wet Geneeskundige Behandelingsovereenkomst (WGBO)). Artikel

¹⁶ Janssen 2011, p. 23.

¹⁷ Art. 50 lid 1 jo. art 51 lid 2 jo. art 56 lid 3 Wjz

¹⁸ Art. 16 privacyreglement Bureau Jeugdzorg

88 van de Wet BIG omvat een algemene bepaling waarin geheimhouding wordt opgelegd voor alle persoonsgegevens die een medewerker in de individuele gezondheidszorg worden toevertrouwd. Artikel 7:457 BW omvat een meer specifiek verbod op het delen van inlichtingen over patiënten zonder diens toestemming. Dit artikel maakt een uitzondering voor het delen van inlichtingen over patiënten met degenen die rechtstreeks betrokken zijn bij de uitvoering van de behandelingsovereenkomst met de patiënt in lid 2, en een algemene uitzondering op het inzagerecht uit hoofde van artikel 35 van de Wbp in lid 3. Het inzagerecht in dossiers binnen de medische sector is ingevolge artikel 7:457 lid 3 BW niet van toepassing indien de hulpverlener hierdoor 'niet geacht kan worden de zorg van een goed hulpverlener in acht te nemen'. Verder wijkt de WGBO af van het privacykader in de Wjz op het punt van vernietigingsverzoeken van de patiënt. In het geval van de jeugdzorg kan een verzoek tot dossiervernietiging worden afgewezen indien de belangen van een andere betrokkene hierdoor worden geschaad. Voor de WGBO geldt deze uitzonderingsgrond niet.

- Beroepsgeheim ambtenaren: artikel 2:5 Algemene wet bestuursrecht (Awb)

Ook ambtenaren die betrokken zijn bij de uitvoering van taken van de overheid en daardoor beschikking krijgen over vertrouwelijke gegevens, zoals persoonsgegevens van jeugdzorgcliënten, zijn op grond van artikel 2:5 Awb gehouden tot geheimhouding. Dit artikel uit de Awb kent echter wel de uitzonderingsbepaling "*behoudens voor zover enig wettelijk voorschrift hem tot mededeling verplicht of uit zijn taak de noodzaak tot mededeling voortvloeit*". Vooral het laatste gedeelte van de bepaling staat een nogal vrije interpretatie van deze uitzonderingsgrond toe.

Voor jeugdzorgcliënten is het beroepsgeheim voor ambtenaren, alsmede medewerkers van instellingen die door het verantwoordelijke bestuursorgaan bij de uitvoering van de taken worden betrokken, van belang, aangezien zij met deze ambtenaren en medewerkers te maken krijgen. Onder het huidige regime van de Wjz wordt de jeugdzorg bijvoorbeeld ingekocht door ambtenaren van de provincies.

- Beroepsgeheim in de strafwet: artikel 272 Wetboek van Strafrecht (WvS)

Het sluitstuk van de huidige wetgeving rondom het beroepsgeheim is artikel 272 WvS. Dit wetsartikel maakt strafvervolgning mogelijk indien gegevens worden gedeeld waar het beroepsgeheim op van toepassing is, zonder dat daar een wettelijke uitzonderingsgrond op het beroepsgeheim voor bestaat. Het is van belang om op te merken dat dit artikel spreekt over opzet, wat betekent dat voor een succesvolle vervolging van een professional wegens het onrechtmatig delen van informatie bewijs nodig is dat deze professional dit bewust en opzettelijk heeft gedaan.

2.2.4 Meldrechten

Er zijn een aantal meldrechten in het leven geroepen voor professionals die onder een vorm van het beroepsgeheim hun werk doen. In *De Kleine Gids* beschrijft Janssen dat het hier gaat om toestemming van de wetgever om het beroepsgeheim om specifieke redenen te verbreken. De huidige meldrechten bestaan voor het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling (AMK), de Raad van de Kinderbescherming (RvK) en de Verwijsindex Risicjongeren (VIR). Het is wel de bedoeling dat de professional zo mogelijk met de cliënt spreekt over het doen van een melding. Ook is niet voor niets gekozen voor de term

‘meldrecht’ in plaats van ‘meldplicht’: de wetgever heeft gekozen om de eigen verantwoordelijkheid van beroepskrachten te benadrukken bij het doen van een melding door de afweging om dit te doen over te laten aan de beroepskracht.¹⁹

Er bestaat een zekere consensus over de noodzaak van een meldrecht in het geval van (een vermoeden van) kindermishandeling. Minder consensus bestaat over de noodzaak en de rechtmatigheid van de VIR. Dit instrument dient om de samenwerking tussen verschillende hulpverleners die zijn betrokken bij dezelfde jeugdzorgcliënt van elkaars betrokkenheid op de hoogte te stellen, zodat ze contact met elkaar kunnen opnemen en de hulpverlening goed af kunnen stemmen.²⁰ De VIR is op 2 maart 2009 met een wetswijziging toegevoegd aan de Wet op de jeugdzorg.²¹ Uit een door het ministerie van VWS uitgevoerde evaluatie van de VIR in 2012 is gebleken dat de meerwaarde van het instrument gering is, aangezien professionals nauwelijks gebruik maken van hun meldrecht.²²

2.3 Conclusies

Het huidige juridische kader voor het verwerken van persoonsgegevens in de jeugdzorg is strikt genoeg om jeugdzorgcliënten te voorzien van een redelijk adequate bescherming van hun privacy. In deze paragraaf worden de voor het beoordelen van de gegevensverwerking in het kader van de Jeugdwet belangrijkste punten van het huidige juridische kader en de belangrijkste conclusies uit de analyse van de huidige situatie onder elkaar gezet.

2.3.1 Actieve privacyrechten van de jeugdzorgcliënt

Het huidige juridische kader kent de jeugdzorgcliënt een aantal actieve privacyrechten toe: rechten die door de jeugdzorgcliënt zelf ingezet kunnen worden om zijn of haar privacypositie te verbeteren. Het gaat om de volgende rechten:

- Het instemmingsrecht

Het principe geldt dat voor het verwerken van zijn of haar persoonsgegevens, de verwerker de jeugdzorgcliënt hiervoor om toestemming vraagt.

- Het verzetsrecht

Jeugdzorgcliënten hebben het recht om verzet aan te tekenen tegen het verwerken van hun persoonsgegevens.

- Het inzagerecht

Indien er persoonsgegevens van een jeugdzorgcliënt zijn vastgelegd heeft de jeugdzorgcliënt het recht om deze gegevens in te zien.

- Het correctierecht

¹⁹ Janssen 2011, pag. 37.

²⁰ Kamerstukken II, 2008/09, 31855, nr. 3, p. 1-4 (MvT Verwijsindex risicojongeren).

²¹ Staatsblad 2010/89

²² Rapport «De VIR: een tussenstand», DSP-groep, oktober 2012, blz. 19.

Mocht de jeugdzorgcliënt gebruik maken van zijn of haar inzagerecht, dan mag zij de verwerker van de persoonsgegevens verzoeken om een correctie indien feitelijk onjuiste informatie is verwerkt, of om verwijdering van informatie die niet (langer) ter zake dienend is.

- Het recht op het verzoeken om vernietiging

Jeugdzorgcliënten mogen de jeugdzorgaanbieder verzoeken om vernietiging van het dossier dat over hen is bijgehouden. Dit mag de jeugdzorgaanbieder slechts weigeren voor zover dit in strijd is met het belang van een ander dan de jeugdzorgcliënt of in strijd is met regels die bij of krachtens de wet zijn gesteld.

2.3.2 Leidende principes

De leidende principes die momenteel van kracht zijn voor het verwerken van persoonsgegevens in het kader van de jeugdzorg zijn: het vrijwillige karakter van de meldrechten voor jeugdzorgprofessionals, het beroepsgeheim, de beginselen van proportionaliteit en subsidiariteit en het verwerken met instemming van de jeugdzorgcliënt.

Op deze principes zijn uitzonderingen mogelijk die specifiek zijn voor de sector waar de wettelijke bepaling op van toepassing is. De uitzonderingen richten zich met name op gegevensuitwisseling tussen hulpverleners die bij de behandeling van dezelfde jeugdzorgcliënt betrokken zijn. Over het algemeen wordt zorgvuldig omgegaan met privacygevoelige gegevens, maar desondanks kunnen de gevallen waar het wel misgaat een zware impact hebben op het leven van een jeugdzorgcliënt en op de vertrouwensrelatie tussen patiënt en behandelaar. Het inzagerecht en het correctierecht zijn voor de jeugdzorgcliënt daarom van aanmerkelijk belang. Het verschilt per zorgaanbieder welke medewerkers toegang hebben tot de dossiers van patiënten.

2.3.3 Huidige praktijk

Voor wat betreft de huidige praktijk van gegevensverwerking in het kader van de jeugdzorg valt op te merken dat binnen jeugdzorgaanbieders vaak in strijd met het proportionaliteitsbeginsel veel meer medewerkers toegang hebben tot de meest privacygevoelige persoonsgegevens van jeugdzorgcliënten. Ook valt echter op te merken dat er goede initiatieven worden ontwikkeld voor het beschermen van de privacy van jeugdzorgcliënten, zoals het geval is bij het '1gezin1plan'-initiatief. Ten slotte is van belang dat jeugdzorgcliënten zich zorgen maken over welke mensen allemaal toegang hebben tot hun persoonsgegevens en hier dus blijkbaar onvoldoende transparantie over bestaat.

H3: Impact van de eenmalige gegevensoverdracht

“Jeugdigen van wie de zorg doorloopt van 2014 naar 2015 blijven nog maximaal één jaar recht houden op de zorg die zij ontvangen. Dat geldt ook voor jeugdigen die op 31 december 2014 op een wachtlijst voor jeugdzorg staan. Om ervoor te zorgen dat gemeenten de continuïteit van de zorg voor deze jeugd kunnen garanderen, ontvangen zij in het najaar van 2014 informatie over deze cliënten: de eenmalige gegevensoverdracht jeugd.” (Factsheet eenmalige gegevensoverdracht jeugd, ministeries van V&J en VWS, april 2014)

De invoering van de Jeugdzorg vereist een aanzienlijke materiële transitie binnen de jeugdzorg, waaronder niet in de laatste plaats de transitie van privacygevoelige persoonsgegevens. In dit hoofdstuk wordt zo goed mogelijk in kaart gebracht welke gegevens er tussen welke instanties zullen worden uitgewisseld in de aanloop naar 1 januari 2015, of er voor deze gegevensuitwisseling voldoende juridische grondslag bestaat en welke risico's hierbij mogelijk ontstaan voor de privacy van jeugdzorgcliënten. Het belang van het waarborgen van de privacy bij de eenmalige gegevensoverdracht wordt in de Privacy Impact Assessment die de regering reeds hierop heeft laten uitvoeren onderkent.²³ Het onderzoeken van de impact van de eenmalige gegevensoverdracht op de privacy van jeugdzorgcliënten is dan ook een belangrijke stap naar de beantwoording van de vraag wat de impact van de Jeugdwet in zijn totaliteit zal zijn op de privacy. Daarom wordt in dit hoofdstuk bekeken of deze eenmalige gegevensoverdracht voldoet aan de huidige privacyregels, zoals deze zijn omschreven in het vorige hoofdstuk.

Deelvraag van dit hoofdstuk: welke mogelijke impact heeft de eenmalige gegevensoverdracht in het kader van de Jeugdwet op de privacyrechten van jeugdzorgcliënten?

3.1 Wie draagt welke gegevens over?

Om de decentralisatie van de jeugdzorg per 2015 te laten slagen, moeten gemeenten reeds in 2014 gaan beschikken over bepaalde gegevens van huidige jeugdzorgcliënten. Indien gemeenten geen kennis hebben van het aantal jeugdzorgcliënten in hun gemeente alsmede de omvang van de zorg die zij nodig hebben, kunnen gemeenten immers geen accurate inschatting maken van de omvang van de zorg die zij per 2015 voor deze cliënten in moeten kopen. De eenmalige gegevensoverdracht wordt gecoördineerd door het rijk. Daarnaast worden er tussen zorgaanbieders en gemeenten bilateraal gegevens uitgewisseld. Ook bestaat er een landelijke database voor gemeenten met statistische gegevens over het aantal jeugdzorgbehoevenden.

²³ Net2Legal consultants, Privacy Impact Assessment (PIA) project eenmalige gegevensoverdracht, Den Haag, 2013, pag. 2.

3.1.1 De eenmalige gegevensoverdracht

De eenmalige gegevensoverdracht kent het rijk als opdrachtgever en verantwoordelijke. Hoewel de eenmalige gegevensoverdracht zal plaatsvinden onder leiding en coördinatie van het rijk, betreft het hier echter gegevens die afkomstig zijn van de jeugdzorgaanbieders, de zorgkantoren, het Centrum Indicatiestelling Zorg (CIZ) en Bureau Jeugdzorg²⁴. Over deze gegevensoverdracht zegt de regering op een voor de jeugdzorgdecentralisatie in het leven geroepen website het volgende:

“Het eenmalig overdragen van cliëntgegevens is met behulp van een zogenaamde Privacy Impact Assessment (PIA) getoetst aan de privacyregelgeving. Een belangrijke bevinding van deze PIA is dat er geen complete dossiers en/of medisch-diagnostische gegevens mogen worden verstrekt. Dit geldt ook voor de exacte inhoud, de omvang en de kosten van de jeugdzorg die per cliënt wordt geleverd. Daarom wordt slechts een beperkt aantal gegevens aan gemeenten verstrekt.

Daarnaast blijkt uit de PIA dat de eenmalige overdracht niet voor andere doeleinden mag worden gebruikt dan voor jeugdigen voor wie een reëel probleem dreigt te ontstaan als zij niet tijdig bekend zijn bij gemeenten.”

www.voordejeugd.nl

Uit een digitaal feitenrelaas dat is opgesteld door de regering is het volgende te destilleren met betrekking tot welke soorten persoonsgegevens zullen worden uitgewisseld bij de eenmalige gegevensoverdracht en wanneer deze precies zal plaatsvinden:

- De gegevensoverdracht zal plaatsvinden in het najaar van 2014 en begin 2015. De gegevens die begin 2015 worden geleverd betreffen de gevallen die ná de eerste levering in het najaar van 2014 zijn ontstaan;
- Per jeugdige zijn de gegevens die de gemeente ontvangt: BSN (Burgerservicenummer), de wettelijke vertegenwoordiger(s), het soort jeugdhulp, jeugdzorgaanbieder, het juridische kader van de jeugdhulp (gedwongen of vrijwillig), de leveringsvorm van de jeugdzorg (persoonsgebonden budget of zorg in natura), leveringsstatus (aanvraag, wachtlijst of reeds lopende zorg) en de verwachte einddatum van de indicatie/het hulptraject;
- De gegevens worden geleverd door jeugdzorgaanbieders, het Centrum indicatiestelling zorg (CIZ) en de bureaus jeugdzorg. Het is de bedoeling dat zij hun cliënten informeren over de gegevensoverdracht.²⁵

Op basis van deze gegevens kunnen we vaststellen dat de regering voornemens is om bij de eenmalige gegevensoverdracht zowel reguliere persoonsgegevens als bijzondere persoonsgegevens in de zin van de Wbp uit te wisselen. Voor de toetsing aan het wettelijk kader is dit van belang.

²⁴ Ministeries van VWS en V&J en de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG), ‘Factsheet Eenmalige gegevensoverdracht jeugd’, april 2014, www.voordejeugd.nl, pag. 3.

²⁵ Ministeries van VWS en V&J en de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG), ‘Factsheet Eenmalige gegevensoverdracht jeugd’, april 2014, www.voordejeugd.nl.

Daarnaast hebben gemeenten reeds toegang tot een database met daarin de statistische gegevens over het aantal jeugdzorgbehoevenden per soort jeugdzorg in 2012 per wijk van de gemeente. Per 28 mei zijn daar extra specifieke gegevens bijgekomen, zoals gegevens per indicatie met betrekking tot geslacht en leeftijd. Ook worden gegevens toegevoegd met betrekking tot de in 2012 gedeclareerde kosten voor jongeren die geestelijke gezondheidszorg ontvingen. De gegevens zijn niet gekoppeld aan op een persoon terug te leiden persoonsgegevens, waarmee privacyrechten van jeugdzorgcliënten bij deze gegevensdeling waarschijnlijk geen gevaar lopen. Daar komt bij dat details over leeftijd en geslacht niet getoond worden bij categorieën die kleiner zijn dan vijf, zodat niet onverhoopt toch op kleine schaal een inschatting gemaakt kan worden over op welke persoon de gegevens betrekking hebben.^{26 27}

Tot slot worden de persoonsgegevens van jeugdzorgcliënten in sommige gevallen niet verwerkt bij de eenmalige gegevensoverdracht. Dit betreft de gevallen:

- die bekostigd wordt door middel van lumpsum of subsidie;
- die door gemeenten wordt uitbesteed aan jeugdhulpaanbieders via raamcontracten;
- waarbij het merendeel van de betreffende groep jeugdigen die jeugdhulp ontvangt uitstroomt in 2015 en geen vervolgieugdhulp meer nodig heeft;
- op basis van een indicatiebesluit op grond van de Wet op de jeugdzorg of de AWBZ of een verwijzing op grond van de Zorgverzekeringswet die gedurende 2015 afloopt en verlenging van de jeugdzorg bepaald wordt door beroepsbeoefenaren.²⁸

3.2.2 Gegevens vanuit zorgaanbieders

Aanbieders van reguliere jeugdzorg leveren momenteel data aan hun regionale financiers, die vervolgens de data terugkoppelen aan het rijk middels het zogenaamde Landelijk Rapportage Format (LRF).²⁹ Uit het contact met jeugdzorgaanbieder de William Schrikker Groep (WSG) in het kader van dit onderzoek blijkt dat het hier onder andere gaat om BSN's en meta data over de behandelingen. Het Centraal Bureau Statistiek (CBS) ontvangt deze gegevens ook en kan deze gegevens identificeren en koppelen met behulp van de BSN's. De aanbieders van jeugd-ggz hebben een eigen landelijke database: zij leveren hun gegevens aan Vecozo.³⁰

Uit het contact met de WSG blijkt verder dat gemeenten op bilateraal niveau contact hebben met zorgaanbieders teneinde tot een contractering te komen voor de levering van zorg per 1 januari 2015. De WSG constateert een diffuse informatiebehoefte bij gemeenten. Dit betekent dat het mogelijk is dat zorgaanbieders bilateraal persoonsgegevens verstrekken aan gemeenten. Het is onduidelijk of hier controle op is en zo ja, door wie deze controle wordt uitgeoefend.

²⁶ 'Publicaties in mei 2014 over opgave en budget gemeenten', www.voordejeugd.nl

²⁷ <http://www.voordejeugd.nl/ondersteuning/ondersteuning/focuspunten/jeugdhulpgebruik>

²⁸ Kamerstukken II 2013-2014, 31 839, nr. 355, p. 14-15. (Verslag schriftelijk overleg PIA)

²⁹ Provincie Noord-Holland, Beleidsrapportage Jeugdzorg eerste helft 2013

³⁰ VNG, *Ledenbrief inkoop jeugd-ggz door gemeenten*, 18 maart 2013, pag. 3, www.vng.nl

3.2 Het wettelijk kader

Het wettelijk kader voor de eenmalige gegevensoverdracht in het kader van de Jeugdwet is naar opvatting van de regering vastgelegd in diezelfde Jeugdwet, in het bijzonder de artikelen 10.4 en 12.4 van deze wet. Daarnaast is voor een rechtmatige toepassing van de eenmalige gegevensoverdracht het privacykader van de Wbp van belang.

3.2.1 De Jeugdwet

In de artikelen 10.4 en 12.4 is een wettelijke grondslag neergelegd voor de eenmalige gegevensoverdracht. Aangezien de Jeugdwet in werking treedt per 1 januari 2015 en de eenmalige gegevensoverdracht gepland staat voor het najaar van 2014, ontstaat hier echter een juridisch probleem. De regering heeft in een oplossing voor dit probleem voorzien door enkele artikelen van de Jeugdwet direct in werking te laten treden na publicatie van de wet in het staatsblad.³¹ Daarmee zijn de artikelen 10.4 en 12.4 op het moment reeds in werking getreden.

In artikel 10.4 lid 1 Jeugdwet wordt het college van B&W de bevoegdheid verleend om zowel reguliere als bijzondere persoonsgegevens te verwerken ten behoeve van het waarborgen van de continuïteit van de levering van jeugdzorg na 1 januari 2015 en het creëren van de zorginfrastructuur die daarvoor nodig is. Anders gezegd krijgt het college via dit artikel van de Jeugdwet een vrijbrief voor het verwerken van reguliere én bijzondere gegevens in het kader van de eenmalige gegevensoverdracht ten behoeve van de jeugdzorgdecentralisatie.

Echter, er wordt in lid 3 van artikel 10.4 van de Jeugdwet een beperking gesteld aan de te verstrekken gegevens. In dit lid van het artikel wordt bepaald dat ten hoogste de volgende soorten gegevens mogen worden verstrekt:

- identificerende gegevens, waaronder het BSN;
- woonplaats gegevens, indien noodzakelijk met gegevens van de wettelijke vertegenwoordiger(s) van de jeugdige;
- gegevens over de zorgaanbieder van de jeugdige ten tijde van de gegevensoverdracht en/of gegevens van de zorgaanbieder van de jeugdige per 1 januari 2015;
- de indicatie van de jeugdige, inclusief eventuele maatregelen;
- gegevens betreffende de leveringsvorm van de jeugdhulp.

In dit rijtje zien we nagenoeg een volledige overlapping met de door de regering aangekondigde inhoud van de eenmalige gegevensoverdracht (zie paragraaf 3.1).

3.2.2 De Wet bescherming persoonsgegevens

Gelet op het feit dat de privacy van jeugdzorgcliënten los van de Jeugdwet bescherming geniet op grond van de Wbp, is het ook belangrijk te oordelen over in hoeverre de eenmalige gegevensoverdracht overeenkomt met de privacy beschermende artikelen uit deze wet. Zoals reeds eerder vermeld wordt binnen de Wbp een onderscheid gemaakt tussen reguliere persoonsgegevens en bijzondere gegevens (zie paragraaf 2.2.3). Of zowel aan de eisen

³¹ Art. 12.7 Jeugdwet

voor het delen van reguliere persoonsgegevens als aan de verscherpte eisen aan het delen van bijzondere persoonsgegevens is voldaan, dient derhalve afzonderlijk beoordeeld te worden. Het is onduidelijk of in de gegevens die bilateraal tussen gemeenten en zorgaanbieders worden uitgewisseld, ook bijzondere gegevens zullen worden gewisseld.

- Reguliere persoonsgegevens

De Wbp erkent een aantal situaties waarin persoonsgegevens mogen worden uitgewisseld. Voor de beoordeling van de rechtmatigheid van de eenmalige gegevensoverdracht is artikel 8 Wbp van belang. In sub c en e van dit artikel wordt een basis gelegd voor de rechtmatigheid van het uitwisselen van persoonsgegevens indien dit gebeurt ter uitvoering van een wettelijke taak. Sub c van dit artikel stelt dat de gegevensverwerking is toegestaan indien dit noodzakelijk is om een wettelijke verplichting na te komen en sub e stelt dat de gegevensverwerking is toegestaan indien dit noodzakelijk is voor de goede vervulling van een publiekrechtelijke taak. Een advies van het College bescherming persoonsgegevens (Cbp) bij een soortgelijke eenmalige gegevensoverdracht in het kader van de Wmo, bevestigt dat artikel 8 sub e Wbp inderdaad een deugdelijke juridische grondslag oplevert.³²

Aangezien het college van B&W op grond van artikel 12.4 Jeugdwet de taak heeft zich voor te bereiden op de continuering van de jeugdzorg vanaf 1 januari 2015 is het college bevoegd in dit kader reguliere persoonsgegevens te verwerken. De regering heeft een afgeleide bevoegdheid voor het verstrekken van deze gegevens, aangezien zij vanuit haar huidige verantwoordelijkheid voor de jeugdzorg de publiekrechtelijke taak heeft om te zorgen voor een adequate overdracht.

- Bijzondere persoonsgegevens

Voor het overdragen van bijzondere persoonsgegevens stelt de Wbp aanzienlijk strengere regels.³³ Uit de in paragraaf 3.1 beschreven inhoud van de informatie bij de eenmalige gegevensoverdracht blijkt dat er bijzondere persoonsgegevens met betrekking tot de gezondheid zullen worden uitgewisseld. Uit informatie over het soort jeugdzorg dat jeugdzorgcliënten op het moment krijgen, kan bijvoorbeeld worden afgeleid welke soort medische problemen een jeugdzorgcliënt heeft.

Artikel 21 Wbp bepaalt de uitzonderingsgronden voor het delen en verwerken van bijzondere persoonsgegevens met betrekking tot de gezondheid. De uitzonderingsgrond die het meest betrekking heeft op de eenmalige gegevensoverdracht is de uitzonderingsgrond genoemd in artikel 21 lid 1 sub f. Hierin wordt bepaald dat een bestuursorgaan, zoals het college van B&W, bijzondere persoonsgegevens over de gezondheid mag verwerken indien dit noodzakelijk is voor een goede uitvoering van wettelijke voorschriften. De artikelen 10.4 en 12.4 van de Jeugdwet vormen de wettelijke voorschriften op basis waarvan het college de bevoegdheid heeft om deze bijzondere persoonsgegevens te verwerken.

Het is verder met betrekking tot de bijzondere persoonsgegevens over de gezondheid nog de moeite om op te merken dat dit uit hoofde van artikel 21 lid 2 wel gepaard gaat met een

³² Advies College bescherming persoonsgegevens van 24 april 2012, z2012-00243

³³ Art. 16 Wbp

expliciet toegevoegd beroepsgeheim voor allen die de bijzondere persoonsgegevens verwerken. Dit betekent dat personen die niet al een beroepsgeheim hebben, dit krijgen indien ze te maken hebben met de bijzondere persoonsgegevens in de eenmalige gegevensoverdracht. Hierdoor is ook strafvervolgning op basis van artikel 272 WvS mogelijk indien opzettelijk bijzondere persoonsgegevens worden verwerkt zonder juridische grondslag.

- Verbod op verder verwerken van gegevens

Op grond van artikel 9 lid 1 Wbp is het gemeenten verboden om de gegevens die zij verkrijgen bij de eenmalige gegevensoverdracht verder te verwerken “*op een wijze die onverenigbaar is met de doeleinden waarvoor ze zijn verkregen*”. De doeleinden waarvoor gemeenten de gegevens krijgen is nauwkeurig opgesomd in artikel 10.4 lid 1 van de Jeugdwet. Het gaat om:

- de uitvoering van artikel 12.4 Jeugdwet (het tijdig en adequaat voorbereiden op de gemeentelijke taken m.b.t de continuïteit van de jeugdzorg en het realiseren van de zorginfrastructuur die daarvoor nodig is);
- de uitvoering van artikel 10.1 t/m 10.3 Jeugdwet (wederom de overgang van zorg)
- het treffen van jeugdzorgvoorzieningen in aansluiting op de voorzieningen op basis van de oude regelingen. Hierbij gaat het dus om eventuele vervolghulp en de voortzetting van kindbeschermsmaatregelen en jeugdreclassering na afloop van het overgangsrecht.

Hieruit valt op te maken dat het gemeenten is toegestaan om de gegevens die zijn verkregen tijdens de eenmalige gegevensoverdracht ook te gebruiken ná afronding van het decentralisatieproces. Wat op basis van deze regel echter nadrukkelijk níet is toegestaan, is het gebruik van persoonsgegevens verkregen bij de eenmalige gegevensoverdracht voor andere taken dan jeugdzorg. De gemeenten hebben die gegevens immers niet gekregen voor de uitvoering van taken uit bijvoorbeeld de Participatiewet of de Wmo 2015. Een dergelijk gebruik van de verkregen gegevens zou dus onrechtmatig zijn. Voorts moeten de gemeenten op basis van artikel 10.4 lid 6 Jeugdwet uiterlijk 31 januari 2016 overgaan tot de vernietiging van deze gegevens, tenzij de gegevens nodig zijn voor een nog lopend traject van jeugdzorg.

[3.3 De impact van de eenmalige gegevensoverdracht](#)

Het wettelijk kader voor de eenmalige gegevensoverdracht geeft geen aanleiding om te twijfelen over de juridische houdbaarheid ervan. Het komt neer op de uitvoeringskwestie: wordt de eenmalige gegevensoverdracht uitgevoerd binnen de wettelijke kaders, en worden de privacyrechten van jeugdzorgcliënten daarmee gerespecteerd gedurende de eenmalige gegevensoverdracht? De belangrijkste risico's hiervoor ontstaan op het gebied van bilaterale gegevensuitwisseling tussen zorgaanbieders en gemeenten en het eventuele onrechtmatig verder verwerken van de gegevens in het kader van de uitoefening van andere publieke taken. Ten slotte bestaat het risico dat patiënten door onwetendheid over de eenmalige overdracht van gegevens niet of onvoldoende in staat zullen zijn om hun actieve privacyrechten uit te oefenen.

3.3.1 Bilaterale gegevensuitwisseling

Voor wat betreft het bilateraal uitwisselen van gegevens tussen jeugdzorgaanbieders en gemeenten ontstaat een mogelijk risico voor de privacy van jeugdzorgcliënten. Aangezien Nederland honderden gemeenten heeft en eveneens een diversiteit aan verschillende jeugdzorgaanbieders herbergt, is in onvoldoende mate te controleren welke gegevens tussen deze instanties bilateraal worden gewisseld. Een gebrek aan controle op het uitwisselen van privacygevoelige persoonsgegevens leidt automatisch tot een verhoogd risico op het schenden van privacyrechten.

Het risico bij bilaterale gegevensuitwisseling tussen jeugdzorgaanbieders en gemeenten is evenwel nog ernstiger indien men in ogenschouw neemt dat jeugdzorgaanbieders momenteel een sterk afhankelijke relatie hebben ten opzichte van gemeenten. Gemeenten bepalen immers welke jeugdzorgaanbieders gecontracteerd zullen worden vanaf 1 januari 2015. Het is een risico dat de financiële onzekerheid waar jeugdzorgaanbieders momenteel aan onderhevig zijn, mogelijk kan lijden tot een grotere welwillendheid bij jeugdzorgaanbieders om te voldoen aan informatieverzoeken die in strijd zijn met de privacyrechten.

3.3.2 Onrechtmatig verder verwerken van gegevens

Gemeenten krijgen meerdere nieuwe taken per 1 januari 2015. Het gaat hier naast de jeugdzorg om het verzorgen van langdurig zieken en ouderen en de hulp bij het vinden van werk of het verstrekken van bepaalde uitkeringen. Het is daarmee uiterst onzeker of de gegevens die gemeenten verkrijgen bij de eenmalige gegevensoverdracht in het kader van de uitvoering van de Jeugdwet, niet tevens zullen worden gebruikt voor andere taken in het sociale domein. Het is momenteel onduidelijk in hoeverre gemeenten voornemens zijn persoonsgegevens die zijn verkregen ten behoeve van de uitvoering van diverse taken te koppelen of te scheiden, en in hoeverre dit strijdig is met de plicht voor gemeenten om deze gegevens voor 31 januari 2016 te vernietigen.

Een dergelijke koppeling zou in strijd zijn met het verbod op het verder verwerken van persoonsgegevens voor andere doeleinden dan waar de gegevens voor zijn verkregen, ex artikel 9 Wbp. Indien gemeenten hier wel toe overgaan, wordt de privacy van jeugdzorgcliënten geschonden. Het is niet uit te sluiten dat een koppeling tussen persoonsgegevens vanuit het domein jeugdzorg met gegevens in andere zorgdomeinen kan leiden tot aanzienlijke nadelen voor de jeugdzorgcliënt. Het zou bijvoorbeeld kunnen voorkomen dat een voorziening op basis van de Wmo of de Participatiewet wordt afgewezen aan de hand van persoonsgegevens uit de eenmalige gegevensoverdracht voor de uitvoering van de jeugdzorgtaak. Het potentiële risico voor de belangen van de jeugdzorgcliënt is dus aanzienlijk.

3.3.3 Slechte informatiepositie jeugdzorgcliënten

Uit het contact dat heeft plaatsgevonden met jeugdzorgcliënten en *LOC Zeggenschap in de zorg*, belangenbehartiger van jeugdzorgcliënten, blijkt dat er bij jeugdzorgcliënten verwarring heerst over de op handen zijnde decentralisatie van de jeugdzorg. Zo is het voor veel jeugdzorgcliënten onduidelijk of zij een andere zorgaanbieder zullen krijgen per 1 januari 2015 en of hun persoonsgegevens zullen worden gewisseld en zo ja, welke persoonsgegevens precies. Men is vooral benieuwd naar welke persoonsgegevens bij de gemeenten bekend zullen worden en welke gemeenteamttenaren allemaal toegang tot deze

gegevens zullen hebben. Onbekendheid met de gegevensoverdracht heeft als risico dat jeugdzorgcliënten in mindere mate of niet in staat zijn om hun privacyrechten te doen gelden.

Jeugdzorgcliënten hebben met betrekking tot hun eigen gegevens een instemmingsrecht, een inzagerecht, en een correctierecht (zie paragraaf 2.2.3). Voor wat betreft het instemmingsrecht stelt de Memorie van Toelichting op de Jeugdwet het volgende:

“De belangrijkste alternatieven, namelijk dat betrokken jeugdigen of hun ouders zelf de gegevens verstrekken of dat zij desgevraagd aan de overdragende instanties toestemming geven voor de overdracht, acht de regering minder goed toepasbaar dan de voorgestelde overdracht. Immers, het verkrijgen van de expliciete medewerking of toestemming van betrokkenen, zou, mede gelet op de aard van de doelgroep, een zeer langdurig en arbeidsintensief proces zijn en bovendien geen garantie bieden dat van de gehele doelgroep tijdig medewerking of toestemming zou kunnen worden verworven.”³⁴

Zoals beschreven in paragraaf 3.2.2 is het niet vragen om toestemming van jeugdzorgcliënten in dit geval niet in strijd met de Wbp. Desalniettemin kan de jeugdzorgcliënt wel gebruik willen maken van zijn inzagerecht, correctierecht of recht van verzet. In het geval van een dossieroverdracht naar een nieuwe zorgaanbieder is het goed denkbaar dat een jeugdzorgcliënt voorafgaand daaraan gebruik zou willen maken van zijn of haar inzage- of correctierecht. Het recht van verzet is van extra belang bij de eenmalige gegevensoverdracht, aangezien dit jeugdzorgcliënten een middel in handen geeft om te trachten te voorkomen dat zijn of haar persoonsgegevens worden verstrekt. De regering bevestigt ook dat bij de eenmalige gegevensoverdracht de criteria van behoorlijkheid en zorgvuldigheid ertoe leiden dat een aamgetekend verzet als bedoeld in artikel 40 Wbp in behandeling genomen en beoordeeld dient te worden.³⁵ Om deze rechten goed te kunnen doen gelden, heeft de jeugdzorgcliënt echter informatie nodig over alle op handen zijnde deling van persoonsgegevens.

Het Rijk legt de taak om jeugdzorgcliënten te informeren over de op handen zijnde overdracht bij de jeugdzorgaanbieders.³⁶ Er is echter alleen een wettelijke plicht om dit te doen voor wat betreft de eenmalige gegevensoverdracht in het najaar van 2014, op grond van artikel 10.4 lid 5 Jeugdwet. Artikel 35 lid 5 Wbp sluit de plicht om te informeren over het verstrekken van persoonsgegevens buiten de eenmalige gegevensoverdracht echter uit in het geval van verstrekking die bij of krachtens de wet, in dit geval de Jeugdwet, is voorgeschreven. Dit maakt dat onduidelijk is of en, zo ja, wanneer jeugdzorgcliënten zullen worden geïnformeerd over de jeugdzorgdecentralisatie en het eventueel overgaan van hun dossier naar een nieuwe zorgaanbieder.

³⁴ Kamerstukken II 2012–2013, 33 684, nr. 3, p. 238 (MvT Jeugdwet).

³⁵ Kamerstukken II 2013-2014, 31 839, nr. 355, p. 18. (Verslag schriftelijk overleg PIA)

³⁶ Ministeries van VWS en V&J en de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG), ‘Factsheet Eenmalige gegevensoverdracht jeugd’, april 2014, www.voordejeugd.nl, pag. 3.

H4: impact van de structurele gegevensoverdracht

In dit hoofdstuk wordt een vooruitblik geworpen op de gegevensoverdracht die zal ontstaan zodra de decentralisatie van de jeugdzorg is gerealiseerd. Hiermee wordt getracht zoveel mogelijk helderheid te scheppen over de vraag welke persoonsgegevens in de structurele situatie na de decentralisatie zullen worden uitgewisseld, in welke handen ze komen te liggen, en welke risico's daarbij mogelijk ontstaan voor de privacy van jeugdzorgcliënten. Om dit te kunnen beoordelen wordt in dit hoofdstuk een inschatting gemaakt van de omvang en aard van deze gegevensdeling, vindt er een rechtmatigheidstoets plaats en worden vervolgens de risico's in kaart gebracht.

Deelvraag van dit hoofdstuk: Welke mogelijke impact heeft de structurele gegevensoverdracht in het kader van de Jeugdwet en andere per 1 januari 2015 gedecentraliseerde zorgtaken op de privacyrechten van jeugdzorgcliënten?

4.1 De structurele gegevensoverdracht

Als het gaat om het wisselen van persoonsgegevens na de decentralisatie per 1 januari 2015 zijn er drie belangrijke partijen: de gemeenten, de jeugdzorgaanbieders en de individuele jeugdzorgprofessionals (de beroepskrachten). Hieronder wordt voor alle drie deze partijen uiteengezet over welke gegevens zij waarschijnlijk gaan beschikken en in hoeverre de kans bestaat dat zij deze gegevens aan derden zullen verstrekken.

4.1.1 De gemeenten

Gemeenten zullen, naast de gegevens die zij verkrijgen bij de eenmalige gegevensoverdracht zoals beschreven in het vorige hoofdstuk, na de decentralisatie van de jeugdzorg zelf persoonsgegevens gaan verzamelen. Een deel van deze gegevens ontvangen de gemeenten van het Centraal Bureau Statistiek (CBS), dat deze gegevens op zijn beurt ontvangt van jeugdzorgaanbieders. Het CBS maakt deze gegevens overzichtelijk in hun Statline database.³⁷ Er bestaat momenteel nog weinig duidelijkheid over de doelen waar deze gegevens precies voor zullen worden gebruikt. Gemeenten ontvangen daarnaast persoonsgegevens van personen die na de decentralisatie met jeugdzorg in aanraking komen. Nieuwe jeugdzorgcliënten worden immers vanaf dat moment door de gemeenten geregistreerd. Bovendien zullen gemeenten ook dossiers over nieuwe jeugdzorgcliënten gaan aanleggen.³⁸

³⁷ Ministeries van VWS en V&J en de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG), 'Factsheet Dataset beleidsinformatie jeugd, maart 2014, www.voordejeugd.nl, pag. 2.

³⁸ Kamerstukken I 2013-14, 33 684, F, pag. 3. (Nadere MvA Eerste Kamer Jeugdwet)

Er bestaat veel onduidelijkheid over wat gemeenten precies wel en niet met deze persoonsgegevens gaan doen. Het zou theoretisch bijvoorbeeld mogelijk zijn voor gemeenten om persoonsgegevens die zij verkrijgen uit een van haar zorgtaken in te zetten voor een andere zorgtaak. Zo zouden persoonsgegevens verkregen in het kader van de Jeugdwet bijvoorbeeld gebruikt kunnen worden in het kader van de taken van de Participatiewet.

Uit het contact met de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) in het kader van dit onderzoek blijkt dat een interdepartementale werkgroep van de ministeries van OCW, VWS, V&J en BZK afgelopen weken in samenwerking met de VNG een visie op heeft ontwikkeld op het zogenaamde 'domein overschrijdende gebruik van persoonsgegevens', en deze visie op korte termijn met de Tweede Kamer zal worden gedeeld.

Het is voorts nog onduidelijk in welke mate gemeenten zullen overgaan tot het opstellen van een privacyprotocol voor ambtenaren die persoonsgegevens verwerken in het kader van de Jeugdwet. Een dergelijk protocol zou meer bewustzijn kunnen creëren bij ambtenaren over het privacyvraagstuk en tevens structuur en zekerheid kunnen brengen voor zowel de ambtenaar als de jeugdzorgcliënt.

4.1.2 De jeugdzorgaanbieders

Organisaties die jeugdzorg aanbieden krijgen per 1 januari 2015 niet alleen te maken met een nieuwe opdrachtgever, maar met een jeugdzorgstelsel waarin een transformatie zal plaatsvinden door een nieuwe verwerving van zorgtaken op één bestuurslaag, dicht bij mensen in de buurt. Er bestaat een kans dat huidige jeugdzorgaanbieders financieel in zwaar weer raken en nieuwe jeugdzorgaanbieders hun plaats in zullen nemen. De definitieve budgetten die gemeenten zullen krijgen om jeugdzorg mee in te kopen zijn pas in mei bekend geworden en door de gemeenteraadsverkiezingen zijn veel colleges van B&W van samenstelling veranderd. Dit heeft ertoe geleid dat er met veel jeugdzorgaanbieders nog onvoldoende contracten voor 2015 zijn gesloten, wat er momenteel toe leidt dat sommige jeugdzorgaanbieders personeel moeten gaan afstoten of zelfs volledig de deuren moeten gaan sluiten.³⁹

Jeugdzorgaanbieders die de zorg van bepaalde jeugdzorgcliënten niet langer kunnen leveren om financiële redenen, zullen de jeugdzorgcliënten aan wie zij zorg leveren over moeten dragen aan een nieuwe jeugdzorgaanbieder, en daarmee ook de dossiers die zij over deze cliënten hebben verzameld.

Ook zullen jeugdzorgaanbieders structureel persoonsgegevens gaan verstrekken aan het CBS, zodat gemeenten en het rijk inzicht en overzicht krijgen in en over het gebruik van jeugdzorg. Het betreft de volgende soorten gegevens:

- het Burgerservicenummer;

³⁹ Kamerstukken II 2013-14, 31 839, nr. 378, pag. 20-23. (verslag AO Stelselherziening/Transitie Jeugd)

- het geboortjaar;
- het geslacht;
- de postcode;
- de culturele achtergrond;
- het type jeugdzorg;
- de start en einddatum van de jeugdzorg;
- wie naar de jeugdzorg heeft verwezen;
- het resultaat van de jeugdzorg;
- in het geval van gedwongen jeugdzorg o.a. informatie over de uitspraak en het type maatregel.⁴⁰

4.1.3 De jeugdzorgprofessionals

Individuele jeugdzorgprofessionals zijn van grote invloed op de privacy van jeugdzorgcliënten. Hoe jeugdzorgprofessionals omgaan met privacyreglementen en praktijkdilemma's bepaalt grotendeels in welke mate privacyrechten van jeugdzorgcliënten worden gewaarborgd. Zo bepalen jeugdzorgprofessionals bijvoorbeeld zelf of en wanneer ze gebruik maken van hun meldrechten. Deze meldrechten, zoals omschreven in paragraaf 2.2.5, blijven grotendeels ongewijzigd ten opzichte van de oude situatie. Een uitzondering hierop is de Verwijsindex Risicjongeren (VIR).

De VIR wordt in de Jeugdwet uitgebreid met een zogenaamde 'gezinsfunctionaliteit'. Dit betekent dat jeugdzorgprofessionals die meldingen doen, niet langer enkel op de hoogte worden gesteld van elkaars betrokkenheid bij dezelfde jeugdzorgcliënt, maar ook van elkaars betrokkenheid bij een jeugdzorgcliënt uit dezelfde familie als de andere jeugdzorgprofessional. Er worden in het nieuwe systeem voor de VIR dus meer persoonsgegevens uitgewisseld dan voorheen, met mogelijke extra consequenties voor de privacy van de jeugdzorgcliënt én diens familieleden.

Daarnaast zijn veel gemeenten momenteel aan het experimenteren met de zogenaamde sociale wijkteams: interdisciplinaire groepen professionals die samen de hulpverlening in een wijk organiseren. Het verschilt per gemeente of er met sociale wijkteams wordt gewerkt, en zo ja, met welke aanpak.⁴¹ Uit het contact met jeugdzorgaanbieder Accare in het kader van dit onderzoek blijkt dat in deze sociale wijkteams vaak gewerkt wordt met privacyconvenanten, maar dat deze convenanten niet altijd consequent worden uitgevoerd en dat het niet uitzonderlijk is dat persoonsgegevens worden gedeeld zonder toestemming van de jeugdzorgcliënt. Het feit dat soms per gemeente met tien verschillende privacyconvenanten wordt gewerkt, draagt daarnaast nog eens bij aan de onduidelijkheid

⁴⁰ Ministeries van VWS en V&J en de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG), 'Factsheet Dataset beleidsinformatie jeugd, maart 2014, www.voordejeugd.nl, pag. 3.

⁴¹ VNG, 'Sociale wijkteams in ontwikkeling. Inrichting, aansturing en bekostiging,' juli 2013, www.vng.nl, pag. 11.

over de spelregels en de bijbehorende juridische kaders bij zowel jeugdzorgcliënten als jeugdzorgprofessionals.⁴²

4.2 Het wettelijk kader

Het wettelijk kader voor de situatie ná decentralisatie van de jeugdzorg is in één wezenlijk opzicht anders, in de zin dat het wettelijk kader voor gegevensverwerking en privacybescherming in de Wet op de Jeugdzorg is vervangen door een nieuw kader in de Jeugdwet. In deze paragraaf worden de belangrijkste veranderingen die deze wetswijziging met zich meebrengt in kaart gebracht en geanalyseerd. Het gaat hierbij om de Verwijsindex Risicjongeren, het privacykader voor de jeugd-ggz, het uitgewerkte recht op verzet en de rechtmatigheid van het gebruik van persoonsgegevens voor andere zorgtaken.

4.2.1 Algemene rechtmatigheid

Voor het rechtmatig delen van reguliere en bijzondere persoonsgegevens is een juridisch kader nodig (zie hoofdstuk 2). Zoals in paragraaf 3.1 beschreven zullen zowel de regering als de gemeente persoonsgegevens verwerken in het kader van de uitvoering van de Jeugdwet. Dit juridische kader is gegeven in artikel 7.4.1 Jeugdwet e.v.. Daarmee is deze verwerking van persoonsgegevens in beginsel rechtmatig.

4.2.2 De Verwijsindex Risicjongeren (VIR)

Het juridische kader voor de uitwisseling van gegevens die plaatsvindt bij de VIR is gegeven in paragraaf 7.1 van de Jeugdwet. De uitbreiding van de VIR met de zogenaamde ‘gezinsfunctionaliteit’ is onderwerp van debat geweest bij de parlementaire behandeling van de Jeugdwet.⁴³ Ook de Raad van State uitte hier veel kritiek op. In haar advies op de Jeugdwet stelt de Raad van State dat de beperkte meerwaarde van de VIR niet opweegt tegen de inbreuk op de persoonlijke levenssfeer.⁴⁴ Het is inderdaad twijfelachtig te noemen of de VIR niet een onrechtmatige inbreuk maakt op het grondrecht van eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer, vastgelegd in onder andere artikel 8 EVRM.

Zoals in paragraaf 2.2.2 reeds omschreven is, zijn ingevolge artikel 8 EVRM de beginselen van proportionaliteit en subsidiariteit van toepassing op het verwerken van persoonsgegevens. De regering rechtvaardigt het handhaven en uitbreiden van de VIR in relatie tot de beginselen van proportionaliteit en subsidiariteit door te stellen dat de zogenaamde ‘bovenregionale component’ van de VIR een belangrijke toegevoegde waarde heeft en dat de VIR een gewichtige rol zal kunnen spelen in de nieuwe focus op het aanpakken van zogenaamde ‘multiproblematiek’.⁴⁵ Met ‘bovenregionale component’ doelt de regering op de enige toegevoegde waarde die uit de evaluatie van de VIR in 2012 bleek: het

⁴² Kwaliteitsinstituut Nederlandse Gemeenten (KING), ‘Startnotitie gegevensuitwisseling & privacybescherming. 1-gezin, 1-plan, 1-regisseur.’ 29 juli 2013, www.vng.nl, pag. 19.

⁴³ Kamerstukken II 2013-14, 33 684, nr. 10, pag. 132 – 135. (nader verslag Jeugdwet)

⁴⁴ Kamerstukken II 2013-14, 33 684, nr. 3, pag. 19-21. (RvS-advies Jeugdwet)

⁴⁵ Kamerstukken II 2013-14, 33 684, nr. 3, pag. 21-22. (RvS-advies Jeugdwet)

in contact komen van hulpverleners die bij dezelfde jongere betrokken zijn en niet in dezelfde regio werken.

Het is uiterst twijfelachtig te noemen of deze kleine meerwaarde, gecombineerd met de onzekere vooruitzicht op een meerwaarde in het aanpakken van ‘multiproblematiek’, maakt dat het in stand houden van de VIR en de uitbreiding hiervan met de gezinsfunctionaliteit, proportioneel is te noemen ten opzichte van de inbreuk die hiermee wordt gemaakt op de persoonlijke levenssfeer van jeugdzorgcliënten. Door toedoen van de VIR met de nieuwe gezinsfunctionaliteit kunnen jeugdzorgprofessionals immers niet alleen zien welke vormen van zorg de jeugdzorgcliënt verder ontvangt, maar ook de zorg van familieleden van de jeugdzorgcliënt.

De VIR treedt daarmee niet langer alleen in de privacy van de jeugdzorgcliënt door het delen van bijzondere persoonsgegevens ex artikel 16 Wbp, maar ook de privacy van diens familieleden. Bovendien is niet gezegd dat het beoogde doel, het afstemmen van de hulpverlening, niet eveneens mogelijk zou zijn als de jeugdzorgcliënt simpelweg wordt gevraagd of hij of zij nog andere vormen van jeugdzorg krijgt. Het gebrek aan proportionaliteit en subsidiariteit bij de VIR maakt dat de VIR in strijd is met de privacyrechten van jeugdzorgcliënten.

4.2.3 De jeugd-ggz

Een andere verandering van de Wet op de Jeugdzorg ten opzichte van de Jeugdwet is dat de geestelijke gezondheidszorg voor jongeren (jeugd-ggz) is toegevoegd aan de jeugdzorg die door gemeenten zal worden geleverd.⁴⁶ De regering heeft er echter niet voor gekozen om de jeugd-ggz ook onder het privacykader van de Jeugdwet te laten vallen, maar in plaats daarvan het bestaande regime van de Wet op de geneeskundige behandelingsovereenkomst (WGBO) te handhaven.⁴⁷ Hierdoor blijft het wettelijk kader voor gegevenswisseling binnen de jeugd-ggz ongewijzigd en zijn de specifieke regels uit de WGBO (zie paragraaf 2.2.4) voor de jeugd-ggz onverminderd van kracht. De meest significante afwijkingen van de WGBO ten opzichte van het privacykader in de Jeugdwet zijn het ontbreken van de weigeringsgrond voor vernietigingsverzoeken in het belang van een ander, en de weigeringsgrond op het inzagerecht in de WGBO.

4.2.4 Het uitgewerkte recht op verzet

Nieuw in de Jeugdwet is ook het nader specificeren van het recht op het aantekenen van verzet tegen de verwerking van persoonsgegevens zoals vastgelegd in artikel 40 Wbp. In artikel 7.3.12 lid 1 Jeugdwet wordt een basis gelegd voor het zonder toestemming delen van bijzondere persoonsgegevens ten bate van statistiek of wetenschappelijk onderzoek op het gebied van volksgezondheid, opgroei- en opvoedingsproblemen, psychische problemen en stoornissen, kinderbescherming of jeugdreclassering. In lid 2 van dit artikel wordt dit echter uitgesloten voor zover de betrokken jeugdzorgcliënt hiertegen uitdrukkelijk bezwaar heeft

⁴⁶ Kamerstukken II 2013-14, 33 684, nr. 3, pag. 3. (MvT Jeugdwet)

⁴⁷ Artikel 7.3.1 lid 3 Jeugdwet

gemaakt. Dit maakt dat de structurele gegevenswisseling die is beoogd tussen de jeugdzorgaanbieders en de gemeenten en het rijk via het CBS (zie paragraaf 3.1.2) niet rechtmatig is indien de jeugdzorgcliënt hier expliciet bezwaar tegen heeft gemaakt.

4.2.5 Gebruik persoonsgegevens voor andere zorgtaken

Zoals reeds omschreven in paragraaf 4.1.1 bestaat de mogelijkheid dat gemeenten persoonsgegevens verkregen in het kader van de jeugdzorgtaak zullen gebruiken voor andere taken. Artikel 9 Wbp stelt echter beperkingen aan het verder verwerken van persoonsgegevens op een wijze die onverenigbaar is met de doeleinden waarvoor zij zijn verkregen. Hoewel artikel 9 Wbp in lid 2 sub a stelt dat moet worden gekeken naar de verwantschap tussen het beoogde doel van verwerking en het doel waarvoor de gegevens zijn verkregen, en er een zekere verwantschap bestaat tussen de uitvoering van jeugdzorgtaken en andere zorgtaken van de gemeente, moet ingevolge sub b en sub c van hetzelfde lid ook in ogenschouw worden genomen wat de aard van de gegevens en de gevolgen van de verwerking voor de betrokkene zijn.

Indien gemeenten de persoonsgegevens die zij hebben verkregen in het kader van de Jeugdwet, in het bijzonder mogelijke dossiers zoals omschreven in paragraaf 4.1.1, gebruiken voor andere zorgtaken, ontstaat een grote inbreuk op de privacy van jeugdzorgcliënten die niet subsidiair en proportioneel is ten opzichte van de beoogde winst: een mogelijke verbetering in de integrale zorgaanpak bij gemeenten. Daar komt bij dat op grond van artikel 9 lid 4 Wbp het verder verwerken van persoonsgegevens voor aanverwante doelen überhaupt onrechtmatig is op het moment dat er een geheimhoudingsplicht van toepassing is. Gemeentelijke ambtenaren die persoonsgegevens verwerken hebben een dergelijke geheimhoudingsplicht op grond van artikel 2:5 Awb. Dit maakt dat het domein overschrijdend gebruiken van persoonsgegevens in strijd zou zijn met de Wbp.

4.3 De impact van de structurele gegevensoverdracht

Ook voor wat betreft de structurele gegevensoverdracht in het kader van de Jeugdwet ná de decentralisatie blijkt een aantal significante risico's te ontstaan voor de privacy van jeugdzorgcliënten. De voornaamste risico's bestaan uit het koppelen van door de gemeente uit hoofde van meerdere zorgtaken verkregen persoonsgegevens, de gegevensuitwisseling tussen jeugdzorgprofessionals via sociale wijkteams of de Verwijsindex Risicjongeren, het ontbreken van een gemeentelijk privacyprotocol voor gegevensverwerking en wederom de informatiepositie van jeugdzorgcliënten.

4.3.1 Koppeling persoonsgegevens gemeentelijke zorgtaken

Zoals beschreven in paragraaf 4.2.4 is het gebruik van persoonsgegevens waarover de gemeente beschikt in het kader van haar nieuwe jeugdzorgtaak ten behoeve van andere taken van de gemeente in strijd met de wet. Desondanks spreekt de regering wel over deze mogelijkheid in parlementaire stukken en is een interdepartementale werkgroep bezig met het ontwikkelen van een visie hierop (zie paragraaf 4.1.1). Indien ondanks de strijdigheid met de Wbp de persoonsgegevens die zijn verkregen in het kader van de jeugdzorg toch worden

ingezet voor andere gemeentelijke taken, levert dit een aanzienlijk risico op voor de privacy van jeugdzorgcliënten. Het is immers niet uitgesloten dat het koppelen van persoonsgegevens uit het domein jeugdzorg met gegevens uit andere zorgdomeinen zal leiden tot aanzienlijk nadeel voor jeugdzorgcliënten. De mogelijk ontstaat dan bijvoorbeeld dat een voorziening op basis van de Wmo of de Participatiewet wordt afgewezen op basis van gegevens uit het domein jeugdzorg.

4.3.2 Sociale wijkteams

Op het niveau van de jeugdzorgprofessional ontstaan onder andere risico's met betrekking tot de interdisciplinaire sociale wijkteams. Zoals reeds beschreven in paragraaf 4.1.3 wordt er binnen de sociale wijkteams niet altijd voldoende aandacht besteed aan zorgvuldige en rechtmatige overdracht van persoonsgegevens, mede doordat het bewustzijn over het nut en noodzaak van het beroepsgeheim niet altijd voldoende is. Indien gemeenten geen aandacht besteden aan dit probleem en het verplicht laten opstellen en handhaven van een waterdicht en uniform privacyconvenant voor wijkteams achterwege laten, ontstaat een groot risico voor de privacy van jeugdzorgcliënten. Stel dat een jeugdzorgcliënt onder het vertrouwen van het beroepsgeheim zijn verhaal doet aan een jeugdzorgprofessional van het wijkteam. Het risico bestaat dan dat de jeugdzorgcliënt later te maken krijgt met een andere professional uit het wijkteam, en er achter komt dat deze professional allerlei privacygevoelige informatie over de jeugdzorgcliënt heeft gekregen van de andere wijkteamprofessional. Als voor dit doorspelen van informatie geen toestemming is gevraagd aan de jeugdzorgcliënt, kan dit tot een vertrouwensbreuk tussen de cliënt en de professionals leiden.

4.3.3 De Verwijsindex Risicjongeren (VIR)

Voor wat betreft de VIR geldt dat er een inbreuk wordt gemaakt op de privacy. Jeugdzorgprofessionals kunnen met behulp van de VIR informatie krijgen over welke andere vormen van jeugdzorg een jeugdzorgcliënt krijgt, en door de uitbreiding van de VIR met de gezinsfunctionaliteit ook diens familieleden. Het gaat om een matige inbreuk op de privacy, omdat de informatieverstrekking beperkt blijft tot jeugdzorgprofessionals. De inbreuk is echter onrechtmatig, zoals omschreven in paragraaf 4.2.1. Bovendien bestaat het risico dat de inbreuk op grote schaal zal plaatsvinden. Uit het contact met jeugd-ggz aanbieder Accare in het kader van dit onderzoek blijkt dat zowel bij Accare als bij andere zorgaanbieders het verzoek reeds is binnengekomen om jeugdzorgcliënten standaard bij binnenkomst al op het registratieformulier te verzoeken voor toestemming om hen aan te melden bij de VIR. Indien dit representatief is voor jeugdzorgaanbieders in Nederland, en toestemming in alle gevallen ook leidt tot een melding, zal dit betekenen dat op veel grotere schaal dan voorheen meldingen gedaan worden bij de VIR, ook als daar voor de behandeling van de jeugdzorgcliënt geen meerwaarde aan vast zit.

4.3.4 Gemeentelijk privacyprotocol

De Jeugdwet bevat geen verplichting om te werken met een privacyprotocol, zoals beschreven in paragraaf 4.1.1. Het ontbreken van een dergelijk protocol zou voor onnodige onduidelijkheid over privacyrechten bij ambtenaren van de gemeente kunnen zorgen en kunnen leiden tot minder structuur en zekerheid bij het verwerken van persoonsgegevens.

Het niet hanteren van een privacyprotocol zou voor wat betreft de privacy van jeugdzorgcliënten een risico kunnen vormen.

4.3.5 Slechte informatiepositie jeugdzorgcliënten

Net als voor de eenmalige gegevensoverdracht geldt dat ook voor de structurele gegevensoverdracht in het kader van de Jeugdwet de informatiepositie van jeugdzorgcliënten belangrijk is. Zonder kennis van de gegevenswisseling die plaatsvindt kunnen jeugdzorgcliënten immers geen gebruik maken van hun actieve privacyrechten zoals het inzage-recht, het correctierecht en het recht op het aantekenen van verzet. Gemeenten zijn slechts tot het informeren van jeugdzorgcliënten over gegevensverwerking verplicht indien de gemeente de persoonsgegevens bij de jeugdzorgcliënt zelf inwint.⁴⁸ Indien een jeugdige aanklopt bij de gemeente en een deskundige van de gemeente een dossier over deze nieuwe jeugdzorgcliënt aanlegt, moet deze jeugdzorgcliënt hierover dus wel geïnformeerd worden.

Echter, indien persoonsgegevens worden verkregen of verwerkt bij of krachtens een wettelijk voorschrift, hoeft de jeugdzorgcliënt slechts op diens verzoek geïnformeerd te worden. Er bestaat dus geen wettelijke plicht voor gemeenten om jeugdzorgcliënten te informeren over het verwerken van persoonsgegevens die zijn verkregen in het kader van de uitvoering van jeugdzorgtaken voor andere zorgdomeinen. Dit zou betekenen dat jeugdzorgcliënten tegen deze juridisch onrechtmatige (zie paragraaf 4.2.5) vorm van gegevensverwerking geen gebruik kunnen maken van hun recht op het aantekenen van verzet. Hiervoor hebben jeugdzorgcliënten immers kennis nodig over de gegevens die worden verwerkt. Deze slechte informatiepositie van de jeugdzorgcliënt levert dus een risico op voor de privacy van jeugdzorgcliënten.

⁴⁸ Artikel 33 Wbp

H5: democratische controle op de privacy

Om de ernst van de in de vorige hoofdstukken beschreven risico's voor de privacy van jeugdzorgcliënten goed te kunnen taxeren, moet in ogenschouw worden genomen in welke mate er bestuurlijke en democratische controle en toezicht plaatsvindt op de gegevensoverdracht in het kader van de Jeugdwet. Indien er goede bestuurlijke en democratische controle plaatsvindt is immers het risico kleiner dat misstanden ontstaan en privacyrechten worden geschonden en is de impact op de privacy kleiner. In dit hoofdstuk wordt de controle en het toezicht op landelijk niveau (regering en Tweede Kamer) en gemeentelijk niveau (college van B&W en gemeenteraad) in kaart gebracht.

Deelvraag van dit hoofdstuk: Welke vormen van democratische controle zijn op de uitvoering van de gegevensoverdracht in het kader van de Jeugdwet mogelijk en hoe kunnen deze middelen optimaal worden aangewend om risico's voor de privacy van jeugdzorgcliënten te beperken?

5.1 Landelijke bestuurlijke en democratische controle op de privacy

Hoewel de jeugdzorg per 1 januari 2015 gedecentraliseerd wordt naar de gemeenten, blijft het rijk, en in het bijzonder de staatssecretaris van VWS, de zogenaamde 'stelselverantwoordelijke'.⁴⁹ De regering dient dus bestuurlijke controle uit te oefenen door toe te zien op het algehele functioneren van het stelsel van de jeugdzorg, ook ná decentralisatie hiervan. Onder deze controle op het algehele functioneren is controle op het respecteren van privacyrechten van jeugdzorgcliënten in algemene zin goed te scharen. De Tweede Kamer dient als volksvertegenwoordiging democratische controle op uit te oefenen door hier streng op toe te zien.

5.1.1 De regering

Uit parlementaire stukken blijkt dat de regering voornemens is bepaalde acties te ondernemen teneinde te waarborgen dat de privacy van jeugdzorgcliënten wordt gerespecteerd. Zo geeft de regering aan in samenwerking met de VNG een handreiking (een handreiking is een niet-bindend beleidsadvies aan gemeenten) op te stellen voor gemeenten ten behoeve van een zorgvuldige omgang met persoonsgegevens. Daarnaast zal de regering Privacy Impact Assessments (PIA's) laten doen op de structurele overdracht van gegevens per 1 januari 2015. Aangezien de regering verwacht dat op basis van een aantal factoren de gegevensstroom bij gemeenten redelijk identiek zal verlopen, zal de VNG mogelijke scenario's in kaart brengen. Op deze scenario's worden de PIA's uitgevoerd. De resultaten hiervan zullen in de nazomer naar de Tweede Kamer worden gezonden.⁵⁰

⁴⁹ Kamerstukken II 2013-14, 33 684, nr. 3, pag. 12. (MvT Jeugdwet)

⁵⁰ Kamerstukken II 2013-2014, 31 839, nr. 355, p. 21. (Verslag schriftelijk overleg PIA)

Verder zal de regering per 1 januari 2015 een privacycommissie instellen die onder de verantwoordelijkheid van het rijk audits (een audit is een doorlichting van een organisatie) zal uitvoeren. Daarnaast krijgen de Inspectie Jeugdzorg en het College bescherming persoonsgegevens (Cbp) een signalerende en controlerende taak op het gebied van privacy.⁵¹

Voor wat betreft de structurele gegevensoverdracht in het kader van de Jeugdwet zal de regering zoals omschreven in paragraaf 4.1.1 in samenwerking met VNG een visie ontwikkelen. Bovendien zal het ministerie van Binnenlandse Zaken PIA's laten uitvoeren die betrekking hebben op het brede sociale domein. Hierin worden de privacyrisico's die ontstaan door de gegevensverwerking in het kader van alle zorgtaken van de gemeente in samenhang beoordeeld.

5.1.2 De Tweede Kamer

Aangezien de Tweede Kamer in tegenstelling tot de Eerste Kamer regelmatig met de regering in debat gaat over de decentralisatie van de jeugdzorg, zal het primaat voor democratische controle op de waarborging van de privacy van jeugdzorgcliënten bij de Tweede Kamer liggen. Er zijn een aantal specifieke onderwerpen die Tweede Kamer zou kunnen aankaarten om de privacyrisico's voor jeugdzorgcliënten zo ver mogelijk te beperken. De belangrijkste van deze onderwerpen zijn de informatie-uitwisseling tussen zorgdomeinen, de Verwijsindex Risicjongeren en de informatiepositie van de jeugdzorgcliënt.

- Informatie-uitwisseling tussen zorgdomeinen

Voor wat betreft de informatie-uitwisseling tussen zorgdomeinen zal de Tweede Kamer met nadruk moeten kijken naar de PIA's die de regering nog zal laten uitvoeren – zowel de PIA's op de modellen van de VNG als de PIA's op het brede sociale domein (zie paragraaf 5.1.1). In het bijzonder dient de Tweede Kamer daarbij te letten op in welke mate de regering het juridische probleem van de onrechtmatigheid van het gebruik van gegevens verkregen uit één zorgdomein voor het andere zorgdomein, en daarmee voor een doeleinde waar de gegevens niet voor zijn verkregen (zie paragraaf 4.2.5). Ook moet in dit kader kritisch worden gekeken naar de visie die een interdepartementale werkgroep van ministeries in samenwerking met de VNG wordt ontwikkeld op het domein overschrijdend gebruik van gegevens. In deze visie zal de regering immers ook moeten ingaan op dit juridische probleem. Indien de regering dit in onvoldoende mate doet, is het aan de Tweede Kamer om de onwenselijkheid en onrechtmatigheid van deze gegevensdeling uit te spreken, bijvoorbeeld in een motie.⁵²

⁵¹ Kamerstukken II 2013-2014, 31 839, nr. 355, p. 19. (Verslag schriftelijk overleg PIA)

⁵² Artikel 66 Reglement van orde Tweede Kamer

- De Verwijsindex Risicjongeren (VIR)

De uitbreiding van de VIR in de Jeugdwet met de gezinsfunctionaliteit voldoet niet aan de proportionaliteit en subsidiariteit die vereist zijn bij een dergelijke inbreuk op de privacy (zie paragraaf 4.2.2). Idealiter was de VIR daarom niet opgenomen in de Jeugdwet. Nu de Jeugdwet inclusief de VIR door beide Kamers der Staten-Generaal zijn goedgekeurd, kan de Tweede Kamer zich echter alleen nog focussen op het beperken van de omvang van de privacyschending die plaatsvindt door de VIR. Zo kan de Tweede Kamer bij de regering trachten te achterhalen in welke mate het standaardpraktijk is om, zoals bij jeugdzorgaanbieder Accare, jeugdzorgcliënten bij binnenkomst te vragen om toestemming voor het aanmelden bij de VIR van de jeugdzorgcliënt, ongeacht het belang hiervan voor de behandeling van de jeugdzorgcliënt (zie paragraaf 4.2.2). Hiertoe kan de Tweede Kamer gebruik maken van haar recht op het stellen van mondelinge dan wel schriftelijke vragen aan de regering.⁵³

- De informatiepositie van de jeugdzorgcliënt

Uit het onderzoek naar de eenmalige gegevensoverdracht en de structurele gegevensoverdracht in het kader van de Jeugdwet blijkt dat de informatiepositie van jeugdzorgcliënten onvoldoende is en dat dit het risico met zich meebrengt dat jeugdzorgcliënten in mindere mate in staat zullen zijn om hun actieve privacyrechten te doen gelden voor wat betreft deze beide vormen van gegevensoverdracht (zie paragrafen 3.3.3 en 4.2.3). De Tweede Kamer zou de informatiepositie van jeugdzorgcliënten kunnen trachten te verbeteren door de regering aan te sporen om huidige jeugdzorgcliënten op korte termijn te informeren over de decentralisatie en de daarmee gepaard gaande verwerking van hun persoonsgegevens. De Tweede Kamer kan dit eventueel afdwingen met een motie.⁵⁴ Door een dergelijke informatieverstrekking zouden jeugdzorgcliënten tijdig kennis hebben van de gegevensoverdracht en zouden zij in anticipatie hiervan gebruik maken van hun privacyrechten, zoals het inzien van hun persoonsgegevens of het aantekenen van verzet tegen de verwerking ervan.

- Een privacyprotocol voor gemeentelijke verwerking

Zoals beschreven in paragraaf 5.2.1 is het gemeenten niet verplicht om een privacyprotocol op te stellen en te handhaven voor het verwerken van persoonsgegevens door ambtenaren. Een dergelijk protocol zou wel meer bewustzijn omtrent de privacyrechten van jeugdzorgcliënten kunnen creëren bij ambtenaren en tevens houvast en structuur bieden die de schending van privacyrechten zou kunnen voorkomen. In de Jeugdwet is de bevoegdheid gedelegeerd aan de minister van VWS om, voor zover nodig in overeenstemming met de minister van V&J, bij ministeriële regeling nadere regels te stellen met betrekking op het

⁵³ Artikel 68 Grondwet

⁵⁴ Artikel 66 Reglement van orde Tweede Kamer

verwerken van persoonsgegevens.⁵⁵ De Tweede Kamer zou middels schriftelijke of mondelinge vragen de regering kunnen verzoeken in deze regeling het opstellen van een privacyprotocol verplicht te stellen.⁵⁶

5.2 Gemeentelijke bestuurlijke en democratische controle op de privacy

De regering stelt dat ondanks het feit dat het rijk stelselverantwoordelijkheid heeft voor de jeugdzorg vóór en ná de decentralisatie, ná decentralisatie in eerste instantie horizontale verantwoording geldt.⁵⁷ Hiermee wordt bedoeld dat het college van B&W over de omgang met persoonsgegevens in eerste instantie verantwoording aflegt aan de gemeenteraad. Het college dient bestuurlijke controle op zichzelf toe te passen bij het verwerken van persoonsgegevens in het kader van de Jeugdwet. De gemeenteraad dient democratische controle uit te oefenen door er op toe te zien dat het college de privacyrechten van jeugdzorgcliënten respecteert.

5.2.1 Het college van B&W

Hoewel de juridische kaders strikt zijn en de VNG in samenwerking met de regering werkt aan het harmoniseren van de omgang met privacy in alle gemeenten, is het onvermijdelijk dat er verschillen tussen gemeenten zullen ontstaan. Het blijkt dat de regering en de VNG uitgaan van enkele verschillende scenario's die zich kunnen ontwikkelen aan de hand van bepaalde factoren (zie paragraaf 5.1.1). Het college dient bestuurlijke controle op zichzelf uit te oefenen door het invoeren van privacywaarborgen met betrekking tot het verwerken van persoonsgegevens in het kader van de Jeugdwet. Dit kan het college doen door het opstellen van een privacyprotocol voor haar Jeugdwet-ambtenaren, het opstellen van een privacyconvenant voor sociale wijkteams en het laten uitvoeren van een PIA op gemeentelijk niveau.

- Privacyprotocol & privacyconvenant

Het spreekt voor zich dat het gewenst is om de ambtenaren die betrokken zijn bij het verwerken van persoonsgegevens in het kader van de Jeugdwet goed te informeren over hun plichten met betrekking tot de privacy van jeugdzorgcliënten. Alleen indien het kader duidelijk is waarbinnen deze ambtenaren gegevens mogen verwerken, kan getoetst worden of hier vervolgens ook aan wordt voldaan. Bovendien is het noodzakelijk dat de ambtenaren zich bewust zijn van het kader waarbinnen zij opereren, en de mogelijke (strafrechtelijke) consequenties indien zij zich hier niet aan houden.

Daarnaast werken zoals in paragraaf 4.1.3 beschreven steeds meer gemeenten met sociale wijkteams – interdisciplinaire teams van jeugdzorgprofessionals. Uit het contact met jeugdzorgaanbieder Accare en belangenbehartiger GGZ Nederland in het kader van dit

⁵⁵ Artikel 7.3.11 lid 4 Jeugdwet

⁵⁶ Artikel 68 Grondwet

⁵⁷ Kamerstukken II 2013-2014, 31 839, nr. 355, p. 22. (Verslag schriftelijk overleg PIA)

onderzoek is gebleken dat in deze wijkteams weliswaar vaak wordt gewerkt met een privacyconvenant, maar dat dit privacyconvenant vaak slecht wordt uitgevoerd/gehandhaafd en er onvoldoende bewustzijn heerst binnen deze wijkteams over de waarde van privacybescherming en het respecteren van het medisch beroepsgeheim. Daarnaast zorgt de pluriformiteit in convenanten voor verwarring en ondoorzichtigheid voor zowel jeugdzorgcliënten als jeugdzorgprofessionals. Er is derhalve een rol weggelegd voor het college om niet alleen een verplicht, uniform privacyconvenant op te stellen voor sociale wijkteams, maar dit ook te handhaven en wijkteams voor te lichten over het belang van privacy en het medisch beroepsgeheim.

- PIA op gemeentelijk niveau

Zoals reeds eerder in deze paragraaf beschreven gaan het rijk en VNG uit van enkele modellen voor wat betreft de omgang met persoonsgegevens die in gemeenten kan ontstaan. Er is echter geen bewijs te vinden voor de stelling dat de situatie in elke gemeente zich straks zal laten vangen in een van de modellen die momenteel door de VNG worden opgesteld. Aangezien de modellen nog niet bekend zijn, is het momenteel ook niet mogelijk om te beoordelen hoe aannemelijk deze modellen zijn. Dit maakt dat het aan te bevelen is voor individuele gemeenten om een PIA uit te laten voeren op de specifieke situatie in de gemeente.

Voor het optimaal benutten van de PIA als instrument is het aan te bevelen voor het college om deze PIA in het najaar uit te laten voeren, wanneer er maximale duidelijkheid is over de kaders waarbinnen de gemeente denkt persoonsgegevens te gaan verwerken.

5.2.2 De gemeenteraad

Zoals gezegd is er voor wat betreft de gegevensverwerking in het kader van de Jeugdwet in eerste instantie sprake van horizontale verantwoording. Het college legt onder andere verantwoording af aan de gemeente over de eenmalige gegevensoverdracht en de structurele gegevensoverdracht. Hierbinnen is het voor de gemeenteraad aan te bevelen om het college te controleren op een aantal specifieke zaken: het tijdig vernietigen van persoonsgegevens, de bilaterale gegevensuitwisseling tussen jeugdzorgaanbieders en gemeenten, het gescheiden houden van persoonsgegevens uit verschillende zorgdomeinen en het toezien op het instellen van een goed privacyprotocol en privacyconvenanten. Ten slotte is wederom van belang dat de gemeenteraad er op toeziet dat jeugdzorgcliënten zorgvuldig en tijdig worden geïnformeerd.

Aangezien de bevoegdheid voor het vaststellen van gemeentelijke verordeningen in beginsel bij de gemeenteraad ligt en de gemeente in het kader van de uitvoering van de Jeugdwet verplicht is hierover een verordening op te stellen, kan de gemeenteraad er tevens voor kiezen privacy beschermende bepalingen in deze verordening op te nemen.⁵⁸⁵⁹

⁵⁸ Artikel 147 Gemeentewet

⁵⁹ Artikel 2.9 Jeugdwet

- Tijdig vernietigen van gegevens

Voor veel persoonsgegevens geldt dat ze maar een beperkte periode bewaard mogen worden alvorens er een plicht ontstaat de gegevens te vernietigen. Voor de persoonsgegevens die de gemeente verkrijgt bij de eenmalige gegevensoverdracht geldt bijvoorbeeld dat deze gegevens op grond van de Jeugdwet uiterlijk op 31 januari 2015 vernietigd dienen te worden.⁶⁰ Er is een rol weggelegd voor de gemeenteraad om er op toe te zien dat een dergelijke vernietiging van gegevens tijdig plaatsvindt.

- De bilaterale gegevensuitwisseling tussen zorgaanbieders en gemeenten

Aangezien gemeenten vanaf 1 januari 2015 de jeugdzorg financieren, hebben gemeenten ten aanzien van jeugdzorgaanbieders een grote machtspositie. De druk op gemeenten enerzijds om op basis van de beste gegevens jeugdzorg in te kopen enerzijds en de financiële afhankelijkheid van de jeugdzorgaanbieders anderzijds kan leiden tot druk vanuit de gemeente naar de jeugdzorgaanbieder om bilateraal persoonsgegevens uit te wisselen. Er is een rol weggelegd voor de gemeenteraad om te controleren of er in de gemeente dergelijke bilaterale uitwisseling van persoonsgegevens plaatsvindt en, zo ja, of het juridische kader hierbij niet wordt geschonden. De gemeenteraad kan dit trachten te achterhalen door gebruik te maken van het recht om mondelinge dan wel schriftelijke vragen te stellen aan het college.⁶¹

- Scheiding van persoonsgegevens uit meerdere zorgdomeinen

Zoals uitvoerig beschreven in dit onderzoeksverslag is het gebruik van verkregen persoonsgegevens in het kader van de Jeugdwet voor andere zorgtaken in strijd met de Wbp. Desondanks blijkt uit contact in het kader van dit onderzoek met de VNG dat regering en gemeenten wel degelijk uitgaan van een dergelijke gegevensdeling. Het is daarom aan de gemeenteraad om het college ter verantwoording te roepen voor wat betreft de rechtmatigheid van het domein overschrijdend gebruik van persoonsgegevens. Het is ook sterk aan te bevelen voor de gemeenteraad om een verbod op het gebruik van persoonsgegevens verkregen in het kader van de Jeugdwet te gebruiken voor andere zorgdomeinen, op te nemen in de gemeentelijke verordening die de raad dient op te stellen. In de conceptverordening die is opgesteld door de VNG worden geen nadere regels gesteld voor het omgaan met persoonsgegevens.⁶²

- Privacyprotocol en privacyconvenanten

⁶⁰ Artikel 10.4 lid 6 Jeugdwet

⁶¹ Artikel 155 Gemeentewet

⁶² De Vereniging Nederlandse Gemeenten, Modelverordening Jeugdhulp, 16 april 2014, <<http://www.vng.nl/onderwerpenindex/decentralisaties-sociaal-domein/decentralisatie-jeugdzorg/nieuws/vng-presenteert-nieuwe-modelverordening-jeugdhulp>>

Zoals eerder vermeld in paragraaf 5.2.1 verdient het de aanbeveling voor het college om een privacyprotocol op te stellen voor de verwerking van persoonsgegevens in het kader van de Jeugdwet dat bindend is voor gemeenteambtenaren die hierbij betrokken zijn. Juridisch is de gemeente hiertoe echter niet verplicht, wat betekent dat voor de gemeenteraad een aansprekende rol is weggelegd jegens het college voor wat betreft de totstandkoming van een dergelijk protocol. Dit zou de gemeenteraad bijvoorbeeld doen door gebruik te maken van het recht het college hierover mondeling dan wel schriftelijk te bevragen.⁶³

Daarnaast is het voor een goede bescherming van de privacy van jeugdzorgcliënten noodzakelijk dat binnen de interdisciplinaire sociale wijkteams gewerkt wordt met een uniform privacyconvenant en dat dit convenant wordt nageleefd en gehandhaafd. Het is dan ook belangrijk dat de gemeenteraad erop toeziet dat een dergelijk convenant door het college verplicht worden gesteld en dat het college streng op de naleving toeziet. Tevens dient voorlichting aan sociale wijkteams plaats te vinden over het Dit kan door middel van mondelinge of schriftelijke vragen, maar het verdient tevens de aanbeveling om hieromtrent regels op te nemen in een gemeentelijke verordening.

- Informatiepositie jeugdzorgcliënten

Zoals reeds omschreven is in paragrafen 3.3.3 en 4.2.3 is de informatiepositie van jeugdzorgcliënten voor zover het gaat om zowel de eenmalige als de structurele gegevensoverdracht onvoldoende voor jeugdzorgcliënten om te kunnen komen tot het doen gelden van zijn of haar actieve privacyrechten. De gemeenteraad kan een positieve bijdrage leveren aan de informatiepositie van jeugdzorgcliënten door het college aan te sporen om jeugdzorgcliënten inzicht te geven in de persoonsgegevens die de gemeente over hen tot haar beschikking heeft.

Dit zou bijvoorbeeld kunnen door een digitale omgeving in het leven te roepen, waarbij zowel jeugdzorgcliënten als de deskundige van de gemeente en betrokken jeugdzorgprofessionals toegang hebben tot de persoonsgegevens van de jeugdzorgcliënt, maar waarbij de jeugdzorgcliënt de regie heeft over welke persoonsgegevens door wie kunnen worden ingezien. Hier kan men bijvoorbeeld denken aan het systeem achter het eerder aangehaalde '1gezin1plan'-initiatief (zie paragraaf 2.2.2). De gemeenteraad kan de informatiepositie van de jeugdzorgcliënt in het algemeen en het '1gezin1plan'-initiatief in het bijzonder middels schriftelijke of mondelinge vragen onder de aandacht brengen van het college.

⁶³ Artikel 155 Gemeentewet

H6: Conclusies en aanbevelingen

Uit de voorgaande hoofdstukken blijkt dat er significante en noemenswaardige risico's voor de privacy van jeugdzorgcliënten verbonden zijn aan de invoering van de Jeugdwet. In dit hoofdstuk worden de in dit onderzoeksverslag ondervonden risico's onder elkaar gezet en worden aanbevelingen gedaan om deze risico's zoveel mogelijk te minimaliseren. Tevens wordt van ieder omschreven risico de significantie en ernst van het risico gedeut door de labels 'matig', 'ernstig' en 'zeer ernstig'. Hierdoor wordt inzichtelijk gemaakt welke risico's de grootste prioriteit zouden moeten krijgen. De duiding van de risico's is voor het overzicht van de lezer samengevat in tabel 1.

In dit hoofdstuk wordt tevens de vertaalslag gemaakt naar het handelingsperspectief voor de Tweede Kamer en de gemeenteraad, waarmee de vraag wordt beantwoord wat beide volksvertegenwoordigende organen kunnen ondernemen om de risico's van het invoeren van de Jeugdwet voor de privacy van jeugdzorgcliënten zoveel mogelijk te beperken.

De onderzoeksvraag: welke mogelijke impact brengt de Jeugdwet met zich mee voor de privacyrechten van jeugdzorgcliënten en hoe kunnen eventuele risico's zoveel mogelijk worden beperkt?

Tabel 1

Risicoduiding	Matig	Ernstig	Zeernstig
Bilaterale gegevensuitwisseling zonder grondslag		X	
Onrechtmatig verder verwerken van gegevens voor andere taken			X
Onrechtmatige gegevensuitwisseling binnen sociale wijkteams			X
Intensief gebruik van de Verwijsindex Risicjongeren		X	
Slechte informatiepositie van de jeugdzorgcliënt	X		
Geen verplicht privacyprotocol voor gegevensverwerking	X		

6.1 Het bilateraal uitwisselen van persoonsgegevens zonder grondslag

Uit het contact met jeugdzorgaanbieders in het kader van dit onderzoek blijkt dat er tussen gemeenten en jeugdzorgaanbieders bilateraal persoonsgegevens worden uitgewisseld. Onbekend is om welke gegevens het hier gaat en of de juridische kaders hierbij worden gerespecteerd. Indien voor deze gegevensuitwisseling geen juridische grondslag bestaat, is zij onrechtmatig. Hoewel het duidelijk is dat dit een risico vormt voor de privacy van jeugdzorgcliënten, is door de onbekendheid over de omvang en de aard van deze gegevensuitwisseling slecht in te schatten wat de ernst van dit risico is. Duidelijk is echter wel dat het prioriteit verdient dit risico nader te onderzoeken. Daarom wordt dit risico gekwalificeerd als ernstig.

Kwalificatie van het risico: **ernstig**.

Aanbeveling 1: om een duidelijker beeld van deze problematiek te krijgen, dient de gemeenteraad te trachten een beeld te krijgen van de omvang van de bilaterale uitwisseling van persoonsgegevens tussen de gemeente en jeugdzorgaanbieders en de rechtmatigheid hiervan. Hiertoe kan de gemeenteraad schriftelijke of mondelinge vragen stellen aan het college van B&W.

6.2 Het verder verwerken van persoonsgegevens voor andere taken

Voor wat betreft zowel de eenmalige als de structurele gegevensoverdracht in het kader van de Jeugdwet is het risico dat persoonsgegevens verder worden verwerkt dan juridisch is toegestaan. Op basis van artikel 9 Wbp mogen gemeenten de in het kader van de Jeugdwet verkregen en zelf verzamelde persoonsgegevens niet gebruiken voor doeleinden die niet aan de uitvoering van jeugdzorg gerelateerd zijn. Het verwerken van deze persoonsgegevens voor andere (zorg)taken van de gemeente zou dan ook niet rechtmatig zijn, terwijl gemeenten dit mogelijk wel zullen gaan doen. Gelet op het feit dat het koppelen van persoonsgegevens uit het domein jeugdzorg (zowel de persoonsgegevens uit de eenmalige gegevensoverdracht als de gegevens uit de structurele gegevensoverdracht) zou kunnen leiden tot ernstig nadeel voor jeugdzorgcliënten, wordt het risico voor de privacy van de jeugdzorgcliënt gekwalificeerd als zeer ernstig.

Kwalificatie van het risico: **zeer ernstig**

Aanbeveling 1: de Tweede Kamer wordt aanbevolen om in komende Kamerdebatten over de jeugdzorgtransitie het onderwerp van de onrechtmatigheid van domein overschrijdend gebruik van persoonsgegevens te agenderen. Vervolgens kan de Tweede Kamerfractie middels een motie de regering verzoeken om er op toe te zien dat een dergelijk gebruik van persoonsgegevens die bedoeld zijn verkregen in het kader van de jeugdzorgtaak, niet zal plaatsvinden.

Aanbeveling 2: er is ook een rol weggelegd voor de gemeenteraad als het gaat om het voorkomen van domein overschrijdend gebruik van persoonsgegevens die slechts voor het domein jeugdzorg zijn bedoeld. Het wordt de gemeenteraad aanbevolen om het dergelijk gebruik van persoonsgegevens uitdrukkelijk te verbieden in de door de gemeenteraad vast te stellen verordening voor jeugdzorg.

6.3 Onrechtmatige gegevensuitwisseling binnen sociale wijkteams

Steeds meer gemeenten werken met zogenaamde sociale wijkteams: interdisciplinaire teams van jeugdzorgprofessionals die jeugdzorgcliënten van integrale hulpverlening voorzien. Binnen deze teams wordt echter nog niet altijd met een privacyconvenant gewerkt. Indien wel met een privacyconvenant wordt gewerkt, wordt dit niet altijd goed nageleefd en/of gehandhaafd en is er te weinig kennis van of begrip voor de meerwaarde van het beroepsgeheim aanwezig. Het feit dat in gemeenten soms met meer dan tien privacyconvenanten wordt gewerkt, draagt nog verder bij aan de onduidelijkheid over de spelregels en het juridisch kader bij zowel jeugdzorgcliënten als jeugdzorgprofessionals. Hierdoor ontstaat het risico dat persoonsgegevens onrechtmatig zonder toestemming van de jeugdzorgcliënt worden gedeeld. Het gaat hier om een waarschijnlijk met enige regelmaat voorkomende schending van de privacy. De schending is bovendien zeer ernstig, aangezien het om de meest gevoelige persoonsgegevens gaat die over de jeugdzorgcliënt kunnen worden verzameld.

Kwalificatie van het risico: **zeer ernstig**

Aanbeveling 1: het verplichten van het gebruik van een uniform privacyconvenant in sociale wijkteams en het handhaven hiervan is in eerste plaats een verantwoordelijkheid voor het college van B&W. Het wordt de gemeenteraad aangeraden om het college hiertoe aan te zetten, dan wel het verplichte gebruik van een uniform privacyconvenant vast te leggen in een gemeentelijke verordening, en in te zetten op voorlichting over het belang van het beroepsgeheim voor sociale wijkteams.

Aanbeveling 2: het wordt de Tweede Kamer aangeraden om te trachten de regering te bewegen tot het opnemen in nadere regelgeving van een verplichting om sociale wijkteams met privacyconvenanten te laten werken en toe te zien op de naleving van deze convenanten.

6.4 Intensief gebruik van de Verwijsindex Risicjongeren

De Verwijsindex Risicjongeren (VIR) voldoet niet aan de vereisten van proportionaliteit en subsidiariteit die gelden voor het maken van een inbreuk in de privacy. Daarmee is de VIR onrechtmatig. De ernst van het risico voor de privacy van de jeugdzorgcliënt wordt in het geval van de versie van de huidige VIR verminderd door het feit dat de toegang tot persoonsgegevens beperkt blijft tot hulpverleners die betrokken zijn bij de hulpverlening aan de jeugdzorgcliënt. Doordat met de invoering van de Jeugdwet de VIR wordt uitgebreid met

de gezinsfunctionaliteit, wordt de toegang echter uitgebreid tot hulpverleners die betrokken zijn bij de familie van de jeugdzorgcliënt. Daarnaast zijn er signalen dat er druk wordt uitgeoefend op jeugdzorgaanbieders om jeugdzorgcliënten aan te melden bij de VIR, ongeacht of dit in het individuele geval van de jeugdzorgcliënt van toegevoegde waarde is voor de hulpverlening. Dit maakt dat het risico voor de privacy van de jeugdzorgcliënt in het geval van de VIR gekwalificeerd moet worden als ernstig.

Kwalificatie van het risico: **ernstig**

Aanbeveling 1: De politieke realiteit is dat de VIR inclusief gezinsfunctionaliteit is opgenomen in de Jeugdwet, en dat daarmee een meerderheid in beide Kamers der Staten-Generaal achter de VIR staat. De Tweede Kamer heeft echter wel de verantwoordelijkheid om toe te zien op proportioneel en subsidiair gebruik van de VIR. Het wordt de Tweede Kamer aanbevolen om bij de regering trachten te achterhalen of het generiek bij binnenkomst vragen om toestemming van de jeugdzorgcliënten om hen aan te melden bij de VIR reeds de praktijk is bij meerdere jeugdzorgaanbieders in het land, of dit de praktijk dreigt te worden, en de regering te verzoeken disproportioneel gebruik van de VIR te voorkomen. Dit kan de Tweede Kamer doen door middel van het stellen van schriftelijke of mondelinge vragen aan de staatssecretaris van VWS en, indien uit de antwoorden van de staatssecretaris geen bereidheid tot actie blijkt, het indienen van een motie.

6.5 Slechte informatiepositie van de jeugdzorgcliënt

De informatiepositie van jeugdzorgcliënten voor wat betreft zowel de eenmalige gegevensuitwisseling en de structurele gegevensuitwisseling in het kader van de Jeugdwet, is onvoldoende. Er bestaat een aanzienlijk risico dat jeugdzorgcliënten niet zodanig tijdig worden geïnformeerd dat zij actief gebruik kunnen maken van bijvoorbeeld het recht om hiertegen verzet aan te tekenen. Ook bij de structurele gegevensoverdracht is de informatiepositie van jeugdzorgcliënten vatbaar voor verbetering. Zo zou er indien er (onrechtmatige) gegevensverwerking tussen zorgdomeinen plaatsvindt geen informatieplicht zijn voor gemeenten richting jeugdzorgcliënten. Een slechte informatiepositie van jeugdzorgcliënten is een belemmering in het gebruik van hun actieve privacyrechten, maar is geen directe inbreuk op privacyrechten. Daarom betreft het hier een matig risico voor de privacy van jeugdzorgcliënten.

Kwalificatie van het risico: **matig**

Aanbeveling 1: vooral de informatiepositie van jeugdzorgcliënten met betrekking tot de eenmalige gegevensoverdracht verdient het om onder de aandacht gebracht te worden van de regering. De Tweede Kamer wordt dan ook geadviseerd om aandacht te vragen voor de informatiepositie van jeugdzorgcliënten met betrekking tot de decentralisatie van de jeugdzorg in zijn algemeenheid en de eenmalige gegevensoverdracht in het bijzonder. Middels schriftelijke of mondelinge vragen kan de Tweede Kamer de regering verzoeken om

jeugdzorgcliënten te informeren over de decentralisatie en de daarmee gepaard gaande gegevensoverdracht. Eventueel kan hierover een motie worden ingediend.

6.7 Ontbreken verplicht privacyprotocol voor gegevensverwerking

Het is niet verplicht voor gemeenten om te werken met een privacyprotocol voor het verwerken van persoonsgegevens in het kader van de Jeugdwet. Hierdoor wordt een kans gemist om meer bewustzijn te creëren bij persoonsgegevens verwerkende ambtenaren over de privacyrechten van jeugdzorgcliënten. Bovendien zou een dergelijk protocol helpen structuur en zekerheid aan te brengen in het proces van gegevensverwerking. Indien wordt gekozen om niet met een privacyprotocol te werken, ontstaat hierdoor een matig risico voor de privacy van jeugdzorgcliënten.

Kwalificatie van het risico: **matig**

Aanbeveling 1: in de Jeugdwet is de minister van VWS de ruimte geboden om bij ministeriële regeling nadere regels te stellen over de gegevensverwerking in het kader van de Jeugdwet. De Tweede Kamer wordt geadviseerd om de regering te controleren op het stellen van nadere regelgeving omtrent de privacy en de mate waarin hierin het opstellen van een privacyprotocol wordt afgedwongen.

6.8 Algemeen eindoordeel

De in de voorgaande paragrafen beschreven conclusies en aanbevelingen leiden tot het oordeel dat de mogelijke impact van de Jeugdwet op de privacy van jeugdzorgcliënten in negatieve zin aanzienlijk is. Indien de beschreven risico's bewaarheid worden, zal de privacy van jeugdzorgcliënten namelijk ernstig worden aangetast.

De negatieve impact van de Jeugdwet op de privacy van jeugdzorgcliënten kan echter nog geminimaliseerd worden, indien het landelijk en gemeentelijk bestuur tijdig de nodige maatregelen nemen. De Tweede Kamer en de gemeenteraad moeten het bestuur op de respectievelijke niveaus hiertoe aanzetten. Waar mogelijk moeten de Tweede Kamer en gemeenteraad hun instrumenten als medewetgever ter hand nemen om het juridische kader voor het uitwisselen van persoonsgegevens in het kader van de Jeugdwet aan te scherpen.

In het bijzonder het onrechtmatig gebruik van persoonsgegevens dient voorkomen te worden om de impact van de Jeugdwet op de privacy van de jeugdzorgcliënt te beperken, zoals het gebruik van persoonsgegevens verkregen in het kader van de Jeugdwet voor andere zorgtaken. Het landelijk en gemeentelijk bestuur dienen van dergelijke onrechtmatige gegevensoverdracht af te zien en de volksvertegenwoordiging dient op beide bestuurlijke niveaus onverbiddelijk op te treden indien dergelijke gegevensuitwisseling toch plaatsvindt.

Alleen indien het onrechtmatig verwerken van persoonsgegevens wordt voorkomen en de in de voorgaande paragrafen beschreven maatregelen worden genomen om de privacyrechten

van jeugdzorgcliënten zoveel mogelijk te waarborgen, kan de negatieve impact van de Jeugdwet op de privacy van jeugdzorgcliënten tot een acceptabel niveau worden teruggebracht.

Lijst van afkortingen

AO: Algemeen Overleg
Awb: Algemene wet bestuursrecht
BIG: Beroepen in de Individuele Gezondheidszorg
BSN: Burgerservicenummer
BW: Burgerlijk Wetboek
Cbp: College bescherming persoonsgegevens
CBS: Centraal Bureau Statistiek
College van B&W: College van Burgemeester en Wethouders
CIZ: Centrum Indicatiestelling Zorg
EU: Europese Unie
EVRM: Europees Verdrag inzake de Rechten van de Mens
GGZ: Geestelijke Gezondheidszorg
GW: Grondwet
LOC: Landelijk Overleg Cliëntenraden
LRF: Landelijk Rapportage Format
MvA: Memorie van Antwoord
MvT: Memorie van Toelichting
NAW: Naam, Adres en Woonplaats
Wbp: Wet bescherming persoonsgegevens
WGBO: Wet op de Geneeskundige Behandeloovereenkomst
Wjz: Wet op de jeugdzorg
Wmo: Wet maatschappelijke ondersteuning
WSG: William Schrikker Groep
PIA: Privacy Impact Assessment
VIR: Verwijsindex Risicjongeren
VNG: Vereniging Nederlandse Gemeenten
V&J: Veiligheid en Justitie
VWS: Volksgezondheid, Welzijn en Sport

Bronnenlijst

Aangehaald:

College bescherming persoonsgegevens, *Advisering overheveling begeleiding AWBZ naar Wmo*, 24 april 2012, www.cpbweb.nl

De Kinderombudsman, *Is de zorg wel gezond? Analyse van het feitenonderzoek aan de basis van ingrijpende jeugdzorgbeslissingen*, 2013, www.kinderombudsman.nl

Kwaliteitsinstituut Nederlandse Gemeenten (KING), *Startnotitie gegevensuitwisseling & privacybescherming. 1-gezin, 1-plan, 1-regisseur*, 29 juli 2013, www.vng.nl

L. Janssen, *De kleine gids. Omgaan met het beroepsgeheim in de jeugdzorg*, Deventer: Kluwer 2011.

Ministeries van VWS en V&J en de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG), *Factsheet Eenmalige gegevensoverdracht jeugd*, april 2014, www.voordejeugd.nl

Ministeries van VWS en V&J en de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG), *Factsheet Dataset beleidsinformatie jeugd*, maart 2014, www.voordejeugd.nl

Ministeries van VWS en V&J en Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG), *Publicaties in mei 2014 over opgave en budget gemeenten*, www.voordejeugd.nl

Net2Legal consultants, in opdracht van het ministerie van VWS, directie Jeugd, en het ministerie van V&J, Directie Justitieel Jeugdbeleid, *Privacy Impact Assessment (PIA) Project eenmalige gegevensoverdracht. 'Gegevens op maat in een complexe omgeving'*, 16 oktober 2013, Den Haag: 2013.

Provincie Noord-Holland, *Beleidsrapportage Jeugdzorg eerste helft 2013*, 13 november 2013, www.noord-holland.nl

Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG), *Ledenbrief inkoop jeugd-ggz door gemeenten*, 18 maart 2013, www.vng.nl

Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG), *Modelverordening Jeugdhulp*, 16 april 2014, www.vng.nl

Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG), *Sociale wijkteams in ontwikkeling. Inrichting, aansturing en bekostiging*, juli 2013, www.vng.nl

Aangehaalde parlementaire stukken:

Kamerstukken II 2012–2013, 33 684, nr. 3. (Memorie van Toelichting Jeugdwet).

Kamerstukken II 2013-2014, 31 839, nr. 355. (Verslag schriftelijk overleg Privacy Impact Assessment)

Kamerstukken I 2013-14, 33 684, F. (Nadere Memorie van Antwoord Eerste Kamer Jeugdwet)

Kamerstukken II 2013-14, 31 839, nr. 378. (verslag AO Stelselherziening/Transitie Jeugd)

Kamerstukken II 2013-14, 33 684, nr. 10. (nader verslag Jeugdwet)

Kamerstukken II 2013-14, 33 684, nr. 3. (Advies Raad van State over de Jeugdwet)

Geraadpleegd:

Leidraad voor juridische auteurs 2007, Deventer: Kluwer 2007.

Gerritsen, 2014

E. Gerritsen, *Hoe overleef je als gemeente de transitie jeugdzorg? 55 Tips voor deskundig opdrachtgeverschap*, Amsterdam: 2014.

Dankwoord

Dit onderzoek is mede mogelijk gemaakt door organisaties en personen die de tijd en moeite hebben genomen om vragen te beantwoorden en mee te denken. Er zijn een aantal partijen en personen die in het bijzonder een dankwoord verdienen voor hun actieve bijdrage aan dit onderzoek.

Begeleiding Tweede Kamerfractie van GroenLinks

GroenLinks heeft de opdracht voor dit onderzoek gegeven en daarmee dit uitgebreide onderzoek naar de risico's van de Jeugdwet voor de privacy van jeugdzorgcliënten mogelijk gemaakt. In het bijzonder hebben Tweede Kamerlid Linda Voortman en beleidsmedewerker Mirjam Dolfing geholpen door het meedenken over de opzet van dit onderzoek, en het geven van de ruimte die nodig was om het onderzoek uit te voeren. Mirjam Dolfing heeft waardevolle feedback gegeven op het onderzoeksverslag. Daarnaast heeft beleidsmedewerker Peter van Dijk vanuit zijn juridische expertise ook waardevolle feedback gegeven op het onderzoeksverslag.

Begeleiding Hogeschool van Arnhem en Nijmegen

De begeleiding en feedback van Kees Wisse vanuit de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen (HAN) heeft onder andere bijgedragen aan een betere structuur van dit onderzoeksverslag. De feedback van tweede lezer Rogier van Dam heeft geleid tot een betere formulering van de deelvragen.

Diverse organisaties en personen

Dit onderzoek is mogelijk gemaakt door de bereidwilligheid van GGZ Nederland, Accare, de William Schrikker Groep (WSG), LOC Zeggenschap in de zorg, Jeugdzorg Nederland en individuele jeugdzorgcliënten die de tijd hebben genomen om vragen in het kader van dit onderzoek te beantwoorden. In het bijzonder de uitgebreide reactie van Alice Broersma van Accare en de uitgebreide en constructieve feedback van Djiewke Verseput vanuit GGZ-Nederland hebben bijgedragen aan een meer evenwichtig en zorgvuldig onderzoeksverslag.

Anissa Buhzu en Esther Baardemans

Dit onderzoeksverslag is voorgelegd aan Anissa Buhzu en Esther Baardemans voor feedback met betrekking tot de inhoud en de vormgeving van het onderzoeksverslag. De structuur van het onderzoeksverslag is verbeterd en de tekst is op een aantal punten gecorrigeerd en verbeterd naar aanleiding van hun feedback.